

1717.

- 22 Schulzins, Joannes Henricus: De elleboris vis veterum.
23. Stahlus, Georgus Ernestus: De variis morbis
- 24^{a. b.} Thomaeus, Christianus: De characteribus et circumstantiis
nervi et curandam faciositatem procerum athena.
D. 2 Saep. b.
- 25^{a. b.} Thomaeus, Christianus: De commendandis quibusdam
litiis protractioibus, in materia juramenti parti
a parte in judicio delati, haec tunc receptis
2 Saep. b.
- 26^{c.} Thomaeus, Christianus: Dissertatio inang. sublineus.
emendatio nem ad ministratiois justitiae nequa facilis,
neque impossibilis, valde tamen difficilis esse et
cuncte suscipiendam.
- 26^{a. b.} Thomaeus, Christianus: De hypotheca tacita propter
pensionem Carolicam. 2 Saep. b. 1717: 1729
- 27^{a. b.} Thomaeus, Christianus: De aequitate cerebina
et aequitate un. praetico legis Anastasiana. 3. Saep. b.

1193

Q. D. P. V. 1717 240
DISPUTATIO JURIDICA
DE

**CHARACTERE
& CIRCUMSPECTIONE
MEDICI AD CVRANDAM TÆ-
DIOSITATEM PROCESSUUM
ADHIBENDI,**

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO CAROLO,

PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE
BRANDENBURG. reliqua,

IN REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO,

JCTO, S. REG. MAJ. BORUSS. CONSILIARIO INTIMO,
ACADEMIÆ DIRECTORE, PROFESSORE JURIS PRIMARIO, AC
FACULTATIS JURIDICÆ PRÆSIDE ORDINARIO,

Ad d. 29. Julii M DCC XVII.

horis locoque solitis,

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SUBMITTET,

JOHANNES JACOBVS DANN,
REUTTLINGENSIS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ, Literis Salfeldianis,

DISPUTATIO JURIDICA

DE
CHARACTERE
& CIRCUMSCRIPTIONE
MEDICI AD CURANDAM TABE
DIOSITATEM PROGRESSIVAM
ADHIBENDI

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPIS CAROLINI

DOMINO CAROLO

PRINCIPIS BOHUSII, MARCHIONIS
BRANDENBURGICIS

IN REGIA FRIDERICIANA

PRAESIDE

DR. CHRISTIANO THOMASIO

DOCTO & REG. MAJ. BORUSS. CONSILIARIO PUBLICO
ACADEMIAE DIRECTORI, HONORARIO JURIS PRÆFICARIO, AC
FACULTATIS JURIDICÆ ORDINARIO

Ab A. 29. Junii 1772

hujus Jacobi

TRIBUNO IMPERATORII

JOHANNES JACOBUS DANN
REUTLINGENSIS

HAB. MAGDEBURGICÆ, LICENTIA SUBJUNCTA

Contenta Disputationis.

- R**ationes cur frustranea videatur hac dissertatio. §. I.
 Responso ad easdem. §. II. In specie de Danis & Succi-
 cis. §. III. Requisitum 1. Judicii Naturalis. §. IV.
 2. Temperamenti laetioris, sed nemini nocentis. §. V.
 3. Proveste aetatis & experientie. §. VI. 4. Ut calleat
 doctrinam inveniende veritatis & interpretandi. §. VII. 5.
 Item Philosophiam genuinam Moralem. §. VIII. Porro 6.
 Principia communia prudentie Consultatorie. §. IX. Et
 Civiles seu Politicæ. §. X. 7. Historiam Civilem & Eccle-
 siasticam. §. XI. Præcipue historiam Scholarum & Acade-
 miarum. §. XII. Historiam Judiciorum seu Processus Ju-
 diciarii. §. XIII. Historiam odii inter Professores Juris &
 Scabinos in Germania, & in specie in Saxonia. §. XIV.
 8. Fundamenta genuina Juris Naturæ & Gentium. §. XV.
 9. Jus Justinianicum & Canonicum, & ut intuitu utriusque sit
 affectu vacuus. §. XVI. 10. Jus publicum Imperii Ger-
 manici. §. XVII. Responso ad Objectionem de Impossi-
 bilitate emendationis, si tot & tanta studia ad Medicum Ju-
 stitiæ requirantur. §. XVIII. Porro debet Medicus Justi-
 tiæ

ria concipere perspicuas ideas 11. ceteris administrationis
 Justitia. §. XIX. 12. Conceptus valde distinctos formare
 de longevitate processuum & protrahione Justitia. §. XX.
 Item 13. de causa principali & quasi radice hujus protra-
 ctionis. §. XXI. 14. De remediis ad tollendum hoc ma-
 lum ineptis. §. XXII. Et aptis tam ratione emendationis
 omnimode. §. XXIII. Quam ratione cautionis ne malum
 interim altiores radices agat. §. XXIV. Conclusio additis
 quibusnam mentis. §. XXV.

Contenta Disputationis.

§. I.
 §. II.
 §. III.
 §. IV.
 §. V.
 §. VI.
 §. VII.
 §. VIII.
 §. IX.
 §. X.
 §. XI.
 §. XII.
 §. XIII.
 §. XIV.
 §. XV.
 §. XVI.
 §. XVII.
 §. XVIII.
 §. XIX.
 §. XX.
 §. XXI.
 §. XXII.
 §. XXIII.
 §. XXIV.
 §. XXV.

De Cha-

De

**CHARACTERE ET CIR-
CUMSPECTIONE MEDICI
AD CURANDAM TÆDIOSITA-
TEM PROCESSUM ADHI-
BENDI.**

§. I.

Nimus est, ea, quæ paucis lineis de *Rationes cur*
 qualitibus Doctoris ad consilium *frustranea*
 de tædiosa justitiæ administratione *videatur hæc*
 adhibendi, alibi a) summam di- *dissertatio.*
 sta sunt, fusius deducere atque de- a) De emend.
 monstrare. Ubi statim ab initio du- *admin. justit.*
 bium occurrit, an tanta, quanta ibi *difficult. s. ubi*

indicata fuit, eruditio in Consiliario, an tot ambages ibi-
 dem etiam notatæ in consilio ipso, requirantur, & annon
 potius quilibet homo sanæ mentis & judicio aliquali præ-
 ditus omnes ambages processus uno quasi ictu præscinden-
 do, & nihil, nisi quæ ad solam facti veritatem pertinent,
 admittendo, longe sit aptior, ad diu desideratam hætenus
 processuum in Germania receptorum abbreviationem. Sa-
 ne id diffiteri non possumus, per eruditos tædiositatem pro-
 cessuum

A

cessuum

cessuum in Germania fuisse introductam, per eosdem & per haecenus ab illis frustra tentata remedia, malum hoc maxima ibique incrementa sumfisse: Ad oculum demonstrari posse, vel exemplo iudicii Salomonei, vel quolibet casu, sive de actione reali, sive de personali formato, quod etiam controversiae difficilis probationis, si iudex ingenuus pro suo arbitrio processum dirigat, aut partes ipsae promptam controversiae decisionem serio intendant, vel intra brevissimum vel saltem intra breve temporis, & regulariter unius mensis haud excedens, spatium definiri posse. Sed negamus tamen, exinde multum accedere posse ad confirmationem dubii propositi, etsi videamus eas rationes vel similes movisse Jctum, dum viveret, Illustrum & communem prope Germaniae Doctorem, ut de hoc negotio sic scriberet. b) *Ut adeo plus spei superesset, si jurium imperiti, prudentia tamen naturali pollentes, & experientia negotiorum publicorum instructi huic negotio adhiberentur, ut illi ductu naturalis prudentia modum praescriberent, quomodo subditorum controversiae levato velo prout in l. 5. C. de naufrag. dicitur, (hoc est, ut sequentia docent, admissis saltem iis, quae ad veritatem facti monstrandam pertinent) componerentur. Ubi pari felicitate res haec succederet, quam Sueci Danique in suis experiuntur Regnis, ubi promissima cuivis patet juris persecutio, ignoratis penitus processuum tricis & ambagibus.*

b) Dissert.
de iudicio
princip. juxta
solam facti ve-
ritat. §. 3. circ.
fin.

§. II.

Responso
ad eandem.

Sed ad ista quidem facilis & multiplex est responso. Eruditi quidem & Doctores corruperunt jurisprudentiam & administrationem iustitiae, & adhuc corrumpunt, ipsa tamen vera eruditio & doctrina non est in causa, sed quod haecenus pro eruditione habita fuerit scientia rerum subtilium, inutilium, noxiarum, recensio ex memoria multarum propositionum vel sententiarum, vel utcumque, vel etiam male coherentium, aut nihil ad rhombum faciendum, conscriptio consilii alicujus aut libri cujuscunque ex locis communibus, nihil nisi frustula, serica, lanea, lineae,

nea, diversarum materiarum & infinitorum colorum continetibus, conscriptio, præmissis multis commendationibus fociorum similium ornata, uno verbo vana & falsa eruditio. Unde ab uno extremo non statim ad alterum erit procedendum, & à medico requirendum, ut & vera eruditione careat. Quin potius res invertenda est, & quia falsa eruditio morbi causa est, ideo vera eruditione opus est, tum ad removendam à throno falsam eruditionem, tum ad curandum morbum. Ita si v. g. agyrtæ medicamentis ineptis morbos corporis auxerunt, ad curam propterea non adhibentur homines naturali saltem iudicio & experientia pollentes, cætera vero intuitu medicinæ plane indocti, sed omnino genuini & verè eruditi Medici opera summe est necessaria. Deinde, uti non omnes Reges sunt Salomones, ita à potestate extraordinaria & summa Regum, ad potestatem ordinariam iudicum inferiorum argumentum firmum ducere non licet. Præscribendus est iudici talis processus, ut ejus partialitas vel imperitia eo non observato doceri possit, & secundum quem partibus, etiam invitis, absque læsione tamen juris sui, præscindantur occasiones impediendi promptam controversiæ decisionem. Porro sunt variæ eæque infinitæ circumstantiæ, quæ non permittunt, ut tam promptè controversia discuti possit ac si istæ non adessent. Non bonum insuper omen est, quod eo momento, quo Doctores juris Civilis & Canonici à consilio idoneo & apto tantum non excluduntur, & solum homines prudentia naturali pollentes requiruntur, ad phrasin *levato velo* allegatur l. 5. *C. de Naufrag.* quasi vel iste loquendi modus alias barbarus esset, aut à barbarie per istum textum liberari posset, vel ex textu ulla explicatio realis defumi posset, quidam compendii afferat ista compositio *levato velo* facta. Porro nec id, quod de adhibendis solum iis, quæ ad facti veritatem attinent, additur, perspicuam ac distinctam ideam exhibet eorum, quæ in processu consueto & ordinario pro superfluis haberi debeant, adeoque

in posterum omitti possent. Nam Autores ordinationum communiter in processu etiam ordinario consuetarum dicent, exceptis forte (& forte etiam non) solis iuribus de exceptionibus dilatoriis disponentibus, reliqua omnia de libello, litis contestatione, exceptionibus, probationibus, disputationibus, sententiis, & remediis sententiam suspensivis, executionibus sententiarum eo solum pertinere, ut iudex de veritate facti sive ab actore sive à reo allegati certior reddatur. Unde opus fuisset, ut istius clausulæ *sola fa-*

c) d. l. s. 7.

Eti veritate inspecta quæ maxime potens esse dicitur c) genuinus sensus perspicuâ aliquâ definitione fuisset propositus. Hoc vero neglecto, vereor, ne homo naturali prudentia pollens, sive juris sit peritus sive imperitus sit ægrelaturus, quod loco ejusmodi definitionis saltem allegatum fuerit, hanc clausulam commendari à Jctis Hispanis, Lusitanis, Italis, imo etiam à Germanis, & effectus plane singulares ei tribui. Neque multum solatii idem exinde sumet, quod in eadem dissertatione promissum fuerit d) quod velit adducere Jctorum istorum sententias super eo, quid ponderis isti clausulæ subsit, & quid liceat contra regulas processus Principi aut etiam delegato Principis sub ista clausula constituto, easque ad examen revocare. Uti enim Jctorum istorum sententia nihil lucis accendit rei in se obscuræ, & præterea Jcti ipsi sæpe solent dissentire; ita examen vel consensus vel dissensus eorundem, si ipsum examen non habeat principia clara & distincta, fortè magis confundet quam eruditioem reddet lectorem.

d) ibid.

§. III.

*In specie de
Suecis & Da-
nia.*

De Suecis & Danis seorsim videndum. Verum est: Apud Suecos Danosque prompta est juris persecutio, ignoratis penitus processus nostri ambagibus. Imò & id largior ultro, Autores legum & ordinis judiciarii in Dania & Suecia fuisse homines juris utriusque, cujus Doctores creamus, planè imperitos, & prudentia tantum naturali (id est nequaquam per scholas, sed per experientiam saltem ex-

culat)

ad curandam tædioſitatem proceſſuum adhibendi.

cultâ) pollentes, ſed propterea iterum non ſequitur, ut, ſi quis apud nos prudentia ſolum naturali pollens ſimilia tenet, id pari felicitate ſit ſucceſſurum. Nunquam laborarunt Dani Suecique juris incertitudine & inde etiam ex parte derivata proceſſuum prolixitate. Ita enim de utriſque ex doctrina Conringii Oldenburgerus. e) Omnes Reges (Suecia) antequam coronantur, jurare tenentur, nolle ullas leges novas præter conſenſum ordinum introducere &c. Inter ordines tres ſunt præcipui, qui maximâ in regno pollent autoritate: Ordo Clericorum, Nobilium, & Ruſſicorum &c. Leges, quibus Sueci utuntur, valdè ſunt antiquæ, & inde à tempore S. Eriki Regis Sueciae uſque in hoc durarunt tempus, exceptis legibus eccleſiaſticis &c. Dani utuntur legibus patriis antiquis, proceſſum juridicum habent non intricatum, ſed facilem, & naturæ magis congruum, quam eſt noſter, &c. Similia refert de utroque populo Joachimus Hagemeyerus. f) Danis forma regiminis commoda & pro gentis moribus apta ſatis eſt, univerſis provinciis in certas præfecturas diſtinctis, quibus præſunt judices legum Danicarum periti. Neque enim ex Jure Juſtiniano vel Canonibus Pontificiis deciduntur ſubditorum controverſæ, ſed ex ſolo corpore legum Danicarum, quod juffu Waldemari II. compilatum perhibetur. Hoc jus Cimbricum ſub Rege Chriſtiano IV. correctum & publicatum eſt, ideoque pro Jcis & Advocatis ſterilis & nulla propemodum in hoc Regno meſis eſt, cum omnia ex patriis ſtatutis dependeant. Et de Suecis ita diſſerit. Jus Civile Romanum in Suecia receptum non eſt. Quotidiana lites deciduntur per jus nationale, quod ex legibus Uplandicis & Vaſtragothicis aliisque ante annos quaſi trecentos collectum eſt. Adde de Suecis Loccenium, g) de Danis Autorem Anonymum deſenſionis ſtatus Danici. h) Alia eſt ratio aliorum populorum Europæ, qui vel rejeſtis moribus & legibus antiquis, vel mixtura juris peregrini cum hoc confuſis jam per aliquot ſecula tædioſitate proceſſus laborarunt. Alia eſt diſta fanorum, longe alia ægrotantium, qui perirent, ſi tempore morbi regula vendi, qua morbo carentes utuntur, iis præſcriberetur.

e) Theſaur Rerump. part 2. p. 216. & 218. item p. 270.

f) Epiſt. I. Juris Publici Europæi p. 14. & 29.

g) Hiſtor. Suecic. lib. 8. ad ann. 1615. p. 524. & Antiquit. Sueo-Gothic. cap. 2. 3. 4.

h) Vertheid. des Staats von Dennem. F. I. 6. und Et R. 3. 2.

Et ipse etiam, qui ista consulit Autor celeberrimus, videtur hæc omnia sensisse. Quid enim alias opus fuisset, ut ex Jure Canonico, quod tamen ipse pro fonte ambagum in processu agnoscit i) aut ex Canonistis k) magna cum cura & labore proponeret & examinaret vim clausulæ: *Sola facti veritate inspecta?* & tamen re peractâ parum promoveret tanquam in re aliquâ dubiâ & obscurâ. Cur non statim corpus juris Suecici & Danici commendatum fuit, aut cur non ad minimum ex eo, vel ex procesibus in Suecia & Dania usitatis, tanquam ex fonte magis certo & reali, & non in sola Jctorum phantasia consistente, vis & efficacia illius formulæ fuit explicata & demonstrata.

§. IV.

Requisitum
I. *judicii naturalis.*

Cave tamen, ne putes, dum dixi ad emendandam administrationem justitiæ non sufficere naturalem prudentiam, conjunctam cum experientiâ negotiorum publicorum, quod prudentiam & experientiam plane rejiciam, sed omnino, prudentiam vel potius judicium naturale & experientiam in Consiliario ante omnia requiro. Res tamen ipsa paulo distinctius est explicanda. Homines omnes naturâ ad stultitiam inclinant, unde nec datur sapientia nec prudentia naturalis, sed omnis est acquisita. Acquiritur vero partim per experientiam partim per manufectionem, doctrinam, & exempla aliorum sed sapientum. 1) Nam stultorum manufectio, qui pro sapientibus habentur, non potest non nisi etiam ad stultitiam sub larva sapientiæ occultatam manuferere. Cum vero hætenus communis persuasio fuerit, doctrinam sapientiæ & prudentiæ proponi in Academiis, cæpit etiam prudentia naturalis appellari omnis illa quæ ab iis, qui literis nullam dederunt operam sola ducente naturali & quotidiana v. g. parentum, dominorum, amicorum manufectione & experientia absque doctrina methodica aut in formam artis redacta, acquisita est. Quoniam tamen hæc significatio valde ambigua aut obscurior est, malui loco ejus adhibere judicium naturale, quod

l) vid. Prudent.
Consult. c. I.
§. 23. seq. Con-
tinge, de Civil.
prud. p. 107.
& III.

quod scilicet à nativitate se exerit, & partim per experientiam, partim per doctrinam sapientum excolitur. Nimirum sunt quidam homines natura plane stupidi & per totam vitam inemendabiles, ob defectum videlicet aut imperfectionem partium internarum cerebri; quidam tardioris ingenii & iudicii, sed quod tamen accedente cultura se exerit & quotidie augetur; quidam denique statim à prima nativitate signa prompti & expediti iudicii ostendunt, quod postea per doctrinam & experientiam perficitur. Natura stupidos nemo de republica emendanda consulet. Tardiora ingenia quod attinet, solent illa sæpè, si excolantur, commilitones suos, promptis quidem, sed nimis vagabundis & volatilibus ingeniis præditos, longè superare; Sed tamen ipsa naturalis tarditas eorum indicio est, quod valde adhærere soleant præiudicio autoritatis, adeoque ad corrigendam tardiositatem processuum, quæ, si non tota, tamen quoad maximam partem (& hodiernum etiam) orta est ex præiudicio autoritatis, parum sunt apti, imo, ut hætenus recensita consilia docent, dum student, ut emendatio processuum salvis consiliis Antecessorum vel antiquitatis fiat, magis nocent, quam ut profint. Restant igitur ingenia viva & prompta, quæ si simul constantia naturali & prudentia sint prædita, facilius reliquis penetrant in causas arcanas malorum, sine profunda & hæsitante inquisitione prævident consequentias consiliorum, & ita non solum ad medicinam corporis, sed & ad consilia danda de emendatione animi, domus, reipublicæ, tam in negotiis sacris quam profanis, tam privatis, quam publicis, tam civilibus quam criminalibus, tam pacificis quam militari- bus, sunt aptissima.

§. V.

Eadem meditatio de intellectu simul viam monstrat, ut intelligamus, quali temperamento intuitu voluntatis à natura debeat esse præditus, qui ad salubria consilia danda cum successu adhiberi debet, Tardiora ingenia jam

2. Temperamento à ramenti la-
tioris sed ne-
mini nocen-
tis.

offendimus, quare commendare nequeamus: Tarditas avaritiæ & melancoliæ indicium est, etiam si cholera & ambitione sit temperata. His præcipuè originem & augmentum debet malum, de cuius cura sum sollicitus, ut adeo ab iis non sit facile speranda emendatio, etsi forte, emendatione semel introducta, non sint inepti ad ejus conservationem. Ingenia prompta, sed volatilia, indicant temperamentum lætum quidem & in se à melancolia alienum, sed si idem ab honoris cupiditate non sit moderatum, & præprimis, si cum avaritia sit commixtum, nimis inconstans, adeoque tam ad prudentia consilia danda, quam ad praxin eorum (nisi metu ab aliis efficaciter incusso, aliquatenus figantur ad inclinationem boni,) ineptissimum. Hi videlicet sunt, qui cum ob oppositos lætitiæ & melancoliæ motus sint inconstantissimi, modo prodigi sunt, dantes omnia quibus nihil dare debebant, modo tenacissimi, ubi ad dandum eos honestas, misericordia, & justitia impellere debebant. Accedit summus gradus imprudentiæ ex ista mixtura ortus, quæ eos impellit, ut injustitiam suam non occultent, nec infamiam inde in eos redundantem timeant, sed, modo pecuniam corradant aut retineant, vel parentes, liberos, aut patriam prodere non erubescant. Habes simul, ut ad scopum præsentem dicta applicem, characterem Legulejorum & Rabutarum quasi natorum, qui, sive judices sive Advocati sint, non subtilibus sed impudentissimis mediis administrationem justitiæ impediunt. Hi, uti nullam seriam intentionem habere possunt, malum, quod ut idolum colunt, è republica ejiciendi, ita consilia ab iis profecta non possunt non esse fallacia & fraudulenta, imo & simul pene insipida & inepta, ob adjunctos defectus naturalis judicii. Huc pertinent quorundam consilia, nimia copia laborantia, ex plurimis autoribus absque judicio collecta, item consilia autorum exscriptorum nomina tacentia, & non majori cum judicio aliorum sententias sæpè non intellectas resutantia, propriam vero conglome-

glomeratis rationibus impertinentibus & saepe sibi contradicentibus, defendentia, quorum exempla ex præcedente Dissertatione indaganda propriae cujusque industriae relinquo. Restant itaque ingenia lata quidem & non timide prudentia, sed tamen simul nemini nocentia, & impudentiae vitium fugientia, quorum videlicet temperamentum ad hilaritatem inclinans honesta & decente laudum cupiditate temperatum est. Hi uti debita sponte solvunt, tantum abest ut creditoribus occasionem ad litigandum dent, aut ut conventi causam fugiendi definitivam quaerant, adeoque seriam intentionem habeant corruptam administrationem justitiae emendandi, ita etiam iudicium eorum etsi non omnibus numeris absolutum, aptius tamen præ reliquis est, ut in causas mali promptius penetret, & noxia aut inania remedia à genuinis & aptis fecernat.

§. VI.

Cum vero, ut modo dictum, ingenium natura bonum, experientia & doctrina accedente perfectius reddatur in prudentia, de experientia prius dicenda quaedam sunt, cum & ea, sive homo eam ex propriis, sive ex aliorum actionibus acquisiverit, non tam arti & doctrinae quam naturae & ætati maxime debeatur, aut etiam occasionibus non ab arbitrio nostro dependentibus. Notus verticulus vulgaris Hesiodi, quo operationes juvenibus, viris consilia, senibus preces ribuntur; sed novi etiam Poetas homines esse errori pariter, ut alii sunt, obnoxios. Verum est, juvenes ob defectum aut insufficientiam doctrinae & experientiae non aptos esse ad consilia, sed actiones eorum per imperia & consilia virorum & senum esse dirigendas. Cur vero viris solum consilia tribuat Poeta, & senes à consiliis quasi excludat, causam non video. Potius dicerem, juvenes ad consilia ineptos esse, ad actiones aptissimos; Senes aptissimos ad consilia, ineptos ad agendum; Viros denique tam ad actiones juvenum per consilia non imprudentia regendas, quam ad actiones proprias

ad

ad consilia senum instituendas aptos. Pollent enim viri aliqua experientia & ingenii activitate ac fiducia in vires corporis, sed tamen & doctrina & experientia à senibus vincuntur. Contra in senibus deficiunt vires corporis ut parum apti sint ad agendum, sed experientia diuturnior eos reddit circumspectiores. At prudens circumspectio est anima consilii. Scio, senes esse sæpe meticulosos, aut certe timidiore viris. Sæpe tamen in consiliis audendum est aliquid, adeoque fortè ob hanc causam Poeta consilia solis viris tribuit. Sed insuper etiam tenendum est, quod magna sit differentia inter consilia pacis & belli. In bello utique sæpe audendum est aliquid, adeoque concederem, senes ad consilia bellica non adeo aptos esse, ac viros. At consilia ad statum pacis pertinentia regulariter audacia & festinatione non habent opus, sed magis desiderant circumspectionem timiditati propiorem. Pax vero est status republicæ ordinarius, ac omne bellum pacis gratia suscipi & in bello de pace cogitari debet. Et cum inter arma leges sileant, & justitiæ prompta administratio respiciat & præsupponat statum pacis, non belli, hinc sua sponte sequitur, ad consilia de abbreviandis litibus non aptos esse juvenes, & senes, modo nondum puerascant, viros longe esse aptiores.

§. VII.

4. Ut cal-
leat doctri-
nam inveni-
enda verita-
tis & inter-
pretandi.

De Doctrina plura erant monenda, cum hactenus doctrinæ vel ad prudentia consilia danda plane ineptæ, vel certè ad parandam prudentiam consultatorium insufficientes in scholis cujuscunque conditionis communiter doctæ fuerint. Quas adeo scire quidem debet Medicus justitiæ ægrotantis, nimirum ut ea, quæ de ineptiis & insufficientia earum scripta sunt non aliis credat, sed ipse intelligat. Insuper tamen plura adhuc & vel maxime neglecta in scholis, ad prudentiam autem summè necessaria, vel discere, vel ope subsidiorum quorundam hactenus à paucis suppeditorum, invenire ipse debet. Nosse homines debet, nosse

nosse seipsum, nosse alios. Ante omnia probe scire debet accuratam differentiam inter naturam intellectus & voluntatis humanæ, tum quomodo intellectu utendum sit in inveniendâ veritate. Hic etiam vulgaris logica ad nihil minus quam ad inveniendam veritatem apta sit, cum tamen recepta methodus disputandi m) ad minimum doceat, quomodo in ratiociniis multæ ineptæ divagationes evitandæ sint, & quomodo formari & retineri debeat certus controversiæ status, item quo pacto frequentes quotidie fallaciæ multæ caveri debeant, quæ omnia sincerum veritatis indagatorem ad facilius inveniendam eam ad minimum præparant; hinc facile judicari potest, quantum damni attulerit administrationi justitiæ, quod jam à dimidio seculo studiosi juris (futuri videlicet judices, advocati, consilarii) relicto plane omni philosophiæ & maxime bonæ disputandi methodi studio, statim in penetralia Jurisprudentiæ ut effractores irrumpere fuerint adsueta. Hinc adeo non mirandum, unde eveniat; ut advocati communiter libellos, admiranda & vix credenda ineptitudine laborantes, proponant, in proponendis vero exceptionibus, in formandis articulis, in disputationibus super probatione &c. majori confusione tota acta repleant; utque judices in negotio etiam claro & plano ob ignorantiam ritè formandi status controversiæ, multoties etiam invitæ & contra protestantibus partibus, gravibus, ut scribunt, ex causis, ad collegia juridica sæpissimè transmittant; denique ut consilarii in consiliis de emendandâ justitiæ hodiernum non raro multa insipida & non practicabilia immisceant. Est præterea & alia methodus veritatem inveniendi & falsitatem detegendi per quæstiones n) (conservata à Xenophonte o) ineptè & planè contra modum à præceptore Socrate usitatum, proposita à Platone p) commendata insuper & aliquo modo delineata à Clerico q)) maxime necessaria judicibus in causis criminalibus, sed tamen pariter ab omnibus penè neglecta, quæ etiam si directò non

m) Descripta optimè à B. Jac. Thomasio post quæstiones logicas.

n) De qua agitur prælegitur Jurispr. c. 10. §. 60, seq.

o) in memorabilibus Socraticis.

p) in singulis ejus operibus, q) Part. 4.

B 2

inset. Cap. 9.

inserviat ad prudentiam consultatoriam, tamen cum iudicium valde exerceat, & præsupponat animum ab affectuum violentiore motu liberum, vix etiam ea carere poterit Medicus iustitiæ. Caveat tamen valdè à nimio studio demonstrandi sive spurio & parum utili Aristotelico-Cartésiano, sive etiam genuino i. e. mathematico (etsi alias in vita humana utilissimo,) quatenus nimirum Medicus iustitiæ communem reipublicæ utilitatem semper præ oculis habere debet. Consilia enim dantur de rebus futuris, quorum eventus saltem verosimilis est & à certitudine veritatum mathematicarum plane diversus, unde & nequam mirandum, quod consilia Mathematicorum etiam celeberrimorum de emendanda jurisprudentia & promovenda juris certitudine à scopo aberraverint, & in praxin cum fructu deduci non potuerint. Magis tamen adhuc cavebit à vulgari studio & doctrina locorum Topicorum, etiam legalium, utpote quæ propter infinitas ampliaciones & limitationes regularum maximè ineptos reddidit homines ad sana consilia cujuscunque generis danda. Non vero negliget neglectam vulgo, ad cognitionem autem veritatis valde necessariam, & sine qua tota jurisprudentia mortua est, doctrinam interpretandi, & simul cavebit à libris vulgaribus, ac multis impertinentibus regulis doctrinam de interpretatione obscuriorem reddentibus, sed contentus erit paucioribus & perspicuis in parte secunda Logices traditis,

§. VIII.

§. Item Philosophiam
genuinam
moralem.

Porro cum veritatis inventio vel facilis sit, vel certe non valde difficilis homini vitiosis affectibus non succumbenti, & præjudicia intellectus proveniant ex præjudiciis voluntatis, hinc non poterit Medicus Iustitiæ carere vivâ cognitione boni & notitiâ distinctâ sui ipsius, & doctrinâ emendandi motus affectuum vitiosorum, quæ à verâ philosophiâ morum proponi solet, non à vulgari illa Aristotelico-Cartésianâ, quæ quidem de virtutibus & earum numero

mero multa, (& hæc etiam non ubique sana) differit, sed tamen de rebus maxime necessariis tacet, scilicet quomodo virtutes sint comparandæ, quomodo summa affectuum vitiosorum genera sint cognoscenda, quomodo denique morus horum affectuum turbulenti sint mitigandi & in ordinem redigendi. De quibus omnibus cum alibi r) latius dictum fuerit, non opus erit, ut hic sim prolixior.

§. IX.

Neque tamen ista sufficiunt ad prudentiam consultatoriam, etsi hæc illa omnia ut summè necessaria præsupponat. Sed & opus est ut doctrinam prudentiæ probè calculet. Quomodo enim consilia utilia dabit imprudens? Quomodo prudentiam acquirat, sine perspicuis & evidentibus præceptis? Quomodo jurisprudentiam, singularem prudentiæ speciem, cognoscet, sine principiis prudentiæ communibus & specialibus? sine accurata notitia, quomodo prudentia judicialis à consultatoria, & ab utraque prudentia legislativa seu civilis differat? Hæc omnia tradere debebat Politica, debebat hæc doctrina esse tantum non primaria & præcipua in Academiis. Quid enim prodest Principi & reipublicæ, quod tantis sumptibus & impensis tot Doctores in singulis universitatibus alantur, si eruditos quidem in reliquis artibus & scientiis reddant juvenes, minimè vero prudentes? Præprimis cum stultitia magis pertinax esse soleat, & majora damna dare Reipublicæ, quo magis est cum eruditione tali conjuncta. Sed debebant ista fieri. Jam vero diu satis in Academiis doctum fuit, prudentiam, & præcipue consultatoriam, cum de futuris contingentibus sit sollicita, non posse certis principiis includi, prudentiam Laicorum esse valde corruptam, ejus regulas solum ex sacra scriptura, sed secundum interpretationem solius Cleri Pontificii, esse petendam, ad talia vero principia concoquenda opus esse studiosis duabus maxime virtutibus, credulitate & cæca obedientia

B 3

r) Partim in
philos. morali
partim in libr.
I. de fund. Jur.
N. & G.

Porro 6.

principia
communis
prudentiæ
consultato-
riæ,

prædi-

præditis &c. Et quamvis in Academiis Principum Protestantium istæ crassiores doctrinæ non amplius doceantur, hæctenus tamen defectus doctrinæ ratione prudentiæ non fuit emendatus, donec tandem torporem Philosophorum Medicus celeberrimus, cui multum prudentia & jurisprudentia debet, Hermannus Conringius, excitare & glaciem frangere inciperet s) postea vero adhuc tacentibus & rem tam utilem & necessariam ex multiplici ratione perficere cunctantibus Philosophis, prima prudentiæ in genere, & consultatoriæ ac judicialis in specie fundamenta non sine jure ponere cœperint Jcti. t) Cumque multa & varia variorum scripta postea idem thema vel emendare vel perficere tentaverint, & adhuc non pauci similia scripta edere continent, multiplicem occasionem habebit futurus Medicus justitiæ, doctrinas sanas à morbidis, prudentes à minus prudentibus, modestas ab arrogantibus & inflatis, denique genuinas à spuris discernendi, in autoribus tamen ejusmodi scriptorum, ad minimum bonam intentionem & quod defectum doctrinæ maxime necessariæ opera sua supplere voluerint, æqui bonique consulendi.

s) Tractatu
de civili pru-
dentia.

t) Dn, Præses
de prudent.
consultat. &
in specim, Ju-
eispri. Judic. c,
3, medit. 4.

§. X.

*Et Civilis
seu Politicæ.*

Cum autem prudentia regendi civitatem, (sive hanc prudentiam legislativam, sive civilem, dicere, sive Politicæ nomine insignira velis) sit species prudentiæ consultatoriæ adeoque præter communia cum reliquis consultatoriæ prudentiæ speciebus, etiam peculiaria præcepta desideret; proposita quidem hæctenus in Academiis fuit doctrina Politicæ, sed à Doctoribus Pontificiis à capite ad calcem arcanis Politicæ Clericalis repleta, cujus propositio primaria eo tendit, ut Clero & Pontifici bene sit, utque secundum hanc normam solam Laici conceptus boni & mali regiminis sibi forment. Doctores Academiarum Protestantium, vel pias istas fraudes (videlicet occultatas ubique sub voce Gloriæ Dei) non sentientes, eas incautè continua-

tinuarunt; vel etiam de emendatione aliqua solliciti nisi terminos politicis Reipubl. Majestatis & specierum reip. ac jurium majestatis &c. per definitiones ac divisiones exponere, & rem in se perspicuam obscuriorem reddere, ac de quaestionibus inanibus, & quæ nullius vel exigui usus sunt, (v. g. de optima forma Reip. de Reipubl. mixta, de jurium Majestatis divisibilitate, de causa immediata Majestatis & similibus) rixari, & dissentientes ut hæreticos vel criminis læsæ Majestatis Reos, diffamare cœperunt, aut confessi sunt ingenuè, sibi deficere materiam differendi de medio felicitatem introducendi in Rempublicam, quia videlicet deficient libri Aristotelis de Legibus & Consiliis; aut de Republica perfecta ideas plane ridiculas & plus quam Platonicas sibi formarunt, quærentes eam vel in statu integritatis, vel apud Græcos sive in fabulosa Xenophontis Cyropædia, sive in Sparta Lycurgi, sive in Solonis Republica Atheniensi, vel apud Romanos, (uti Pontificii suam Rempublicam Ecclesiasticam præ reliquis omnibus commendant) u) & universali penè consensu negligentibus rempublicam Mosaicam, etsi à Deo institutam & quoad regimen civile prudentissimis legibus ac moribus instructam. Adde quod, qui etiam emendare vulgarem doctrinam cœpit, Johannes Fridericus Hornius, sal-

u) Petrus Magnus de consilio p. m. 652. seq. De legibus consultantem, & juris scientia & civili facultate præditum esse oportet.

Præcipue vero callere debet eam reip. formam, in qua versatur ut quæ leges ei conveniant, intelligat. Sed profecto hujus nostræ (Romanæ & Christianæ) institutis ac legibus haud facile in terris perfectius reperiri, nec fortasse animo fingi, mea sententia quicquam potest. Ut in aliis humanam originem, hujus Deum auctorem possis agnoscere. Primum enim ejus amplitudinem atque Imperii latitudinem intueri licet, omnes Christiani orbis partes undique ampl. Gentem: Deinde Regum ac Principum, populorumque omnium consensum sponte parentum, & ut par est, Dei vicarium adorantium, ejus absolutissimam rerum omnium, atque etiam abluendarum animi sordium; Tum & ad summum, & ad alios gradus unicum ex opinione virtutis aditum. Ut illud omittam, quod exemplis innumerabilibus compertum est, ad Pontificatum homines divinitus potius, quam hominum sufragiis pervenire. Ad hæc videmus ditionem hanc nullis insidiis obnoxiam, ab omni prolixi periculo remotam: modo nostram ipse auctoritatem Princeps (non) minuat, quod sit, ubi alicui parti adhæret, atque à communis omnium parentis officio discedit &c.

tem de parte Politicæ architectonica (id est de instituen-
da republica sana) sollicitus fuerit, doctrinam de emen-
datione reipublicæ, id est, de potissima medicinæ politi-
cæ parte omittens, is autem, qui nostro tempore & hunc
defectum supplere intendit. Ictus alias celeberrimus, mul-
ta quidem collegerit haud injucunda, sed quæ vix satis
faciant homini ingenuo, magis rationes perspicuas, quam
autoritates Aristotelis expectanti, & certo sibi persuaden-
ti, quod nihil sit magis à veritate alienum, quam istud re-
medium Politicum Aristotelis & hodiernum prope univer-
sale, morbos curandos esse per præcepta contrarium sub
metu pœnæ jubentia. w) At vero si ejusmodi falsis aut
ubique mancis & deficientibus doctrinis imbutus sit ani-
mus ejus, à quo princeps serium consilium emendandæ
rædiositatis processum postulat; quo pacto possibile est,
ut etiam omni conatu ac omnibus viribus adhibitis saluta-
re quid & fructuosum consilium suppeditare possit. Et
adeo si defectus hos omnes non ipse emendaverit, de quo
agimus, Medicus Justitiæ, quem ipsi hac parte præ reli-
quis commendem ignoro, sed potius doctrinam veræ Poli-
ticæ inter desiderata Academica refero.

§. XI.

7. Historiam
civilem &
Ecclesiasti-
cam.

Historia vero cum non solum sit alter sapientiæ ocu-
lus, sed etiam monstrando & ostendendo errorum origines,
simul manuducat ad emendationem falsarum doctrina-
rum, nullum est dubium, quin ejus studium Medico no-
stro multum profuturum sit ad defectum doctrinæ Politi-
cæ modo memoratum supplendum. Neque solum Histo-
ria Philosophica, sed quam maxime civilis, hac parte ipsi
erit necessaria. Dum Civilem dico, simul sub-intelligo
Ecclesiasticam, quæ hæctenus ex arcanis Politicis Papatus
civilis contradistincta, aut certe ab ea separata, cum
tamen Ecclesia sit in Republica, adeoque regimen Eccle-
siæ in plerisque cum regimine civili connexum sit. Quia
vero vel personæ Ecclesiasticæ se negotiis secularibus im-
miscent.

vv) vid. Her-
cius Elem.
Prud. Civ.
Part. 2. in pro-
leg. ex V. Po-
lit. 8.

miscent, vel Clericorum controversiæ factiones inter ipsos, hæ factiones porro factiones inter Laicos in Aula (id est inter Ministros Principis tam in sago quam in toga) imo in urbe, in pagis, inter cives subditos, & utrobique inter sexus fœminei personas & harum subfactiones producant, inde confusio magis aut certe ignorantia, quam distincta circumstantiarum perceptio oritur, si historia civilis à circumstantiis religionis, & historia ecclesiastica, ab immixto interesse aulico, fœmineo, populari, nimis abstrahat. Cum autem post Vorburgianum opus ex parte Pontificiorum, à Protestantibus Doctoribus hæcenus studium historicum, ringentibus licet pedanticarum doctrinarum ubique Patronis, fuerit strenuè excultum, & in nostra etiam Academia (quid enim in aliis fiat, de eo non ita mihi constat,) maximè floreat, sperare licet, viros Aulicos ejus continuationem, ob evidentissimam totius reipublicæ utilitatem esse commendaturos & promoturos. Neque adeo deficiet copia Aulicorum cum fructu quoad utramque historiam legendorum. Etsi vero utraque historia Medico nostro parum profutura sit ad collectionem remediorum ægrotanti Reip. suppeditandorum, multum tamen conducet ad indicandas causas morborum ultimas & primarias, tam ex parte Cleri, quam ex parte Laicorum, videlicet introductionem fistiæ ac superstitiosæ pœnæ, indulgentiam verorum criminum infinitorum, propositis pœnis vitiosos non deterrentibus, sed magis irritantibus, imo horum introductionem per exempla frequentia imperantium & docentium, fictionem criminum in actionibus vel plane indifferentibus, vel quæ certè non sunt idoneum objectum pœnarum civilium: persuasionem Laicorum, ut usum rectæ rationis, sub prætextu, quasi vera fides consistat in credulitate cæca, abjicerent, & ita palpabilissimas illas fraudes non sentirent, sed equis & mulis fierent similes, atque pro talibus se haberi a Clero in scriptis publicis, plusquam asinina patientia tolerarent &c.

C

§. XII.

§. XII.

*Præcipue hi-
storiam Scho-
larum & A-
cademiarum.*

Uti vero præcipuum medium ad ejusmodi corruptio-
nes Rerumpublicarum Christianarum introducendas & sta-
biliendas fuere Scholæ & Academiæ, ita valde dolendum,
quod Historia Scholarum & Academiarum hæctenus non-
dum ex merito fuerit exculsa. Etsi enim in Johannis
Heinrici Alstedii Thesauro Chronologico, Jacobi Midden-
dorpîi, Thomæ Lansii, Johannis Linnei, Christophori
Besoldi, Hermannî Conringii tractatibus de Academiis,
Johannis Christiani Itteri libro de gradibus & honoribus
Academicis, ejusdem Linnei Notitia Regni Franciæ, Ste-
phani Paschassii Investigationibus Francicis, Johannis Lau-
noji tractatu de varia fortuna Aristotelis in Academia Pa-
risiensi, Adami Tribbechovii tractatu de Doctoribus
Scholasticis, Cæsaris Egassii Bulæi Historia Universitatis Pa-
risiensis, Abbatis Fleurii discursu de selectu studiorum
&c. non pauca contineantur, quæ ad hunc scopum faci-
unt, sunt tamen illa partim valde dispersa, & confusa, in-
primis apud eos, qui de juribus Academiarum fuerunt sol-
liciti, partim insufficientia, dubia, vel nimis generalia,
vel etiam ad certa saltem capita hujus historiæ pertinentia.
Etsi igitur nostro tempore studium historicum in Anglia,
Gallia, Belgio, & Germania hæctenus à Viris Celeberrimis
magna cum cura fuerit excultum, nescio tamen, quid
factum fuerit, ut postquam jam ante quadraginta annos
glaciem fregisset Conringius de Antiquitatibus Academi-
cis, nemo tamen quod sciam, hæctenus inventus fuerit,
qui vel Annales Academiarum colligeret, vel de earum
scopo, ortu, progressu, item de ortu ac progressu quatuor
facultatum in Academiis, & singularum in singulis profes-
sionum, deque controversiis ac litigiis vel ex Academiis or-
tis, vel per eas compositis, & similibus pleniorē historiam
scriberet. At hæc historia præ reliquis maximam utilita-
tem præberet nostro de quo agimus, medico, cum nul-
lum sit dubium, quin, & incertitudo juris, & tædiofitas pro-
cessuum,

cessuum, cum Academiis ubique orta, & per eas propagata atque aucta sit, de quo tamen suo loco fusius erit agendum.

S. XIII.

Cum autem nullum sit dubium, talem processum judicium, quali utimur, nec olim fuisse apud ullam gentem usurpatum, nec hodie apud alias gentes, & ne quidem apud omnes Christianas & Europæas esse in usu, vix crederem, Medicum Justitiæ aptum ad emendandam ejus administrationem consilium salutare dare posse, sine distinctiore aliqua historia de ortu, progressu ac mutatione judiciorum tam civilium, quam criminalium. Neque enim video, quomodo sine ejusmodi historia Jctus possit perspicuam ideam concipere judiciorum sanorum, & genuinos conceptus causarum verarum corruptionis sibi formare. Sed & hæc historia pertinet ad desiderata in studio prudentiæ. Meo judicio, si labor iste foret suscipiendus, primo agendum foret de ordine judiciario apud Judæos, deque ordinis judiciarii ex instituto divino in Rep. Moisaica simplicitate ac justitia, tum de judiciis Græcorum, Romanorum, Germanorum, de singulis seorsim secundum variationes temporum, denique de judiciis variis Populorum Asia, Africa, Europæ, America, de quorum moribus pauciora ab autoribus sunt tradita. Sed & hæc historia desiderat hominem & judicio pollentem & difficultatibus non facile cedentem: inveniet enim in singulis, vel libris vel capitibus multa, quæ magnam curam & industriam requirent. Ipsum processum Romanorum quod atinet, etfi de temporibus Reipublicæ liberæ multa possint peti non inutilia ex Cicerone, & aliis scriptoribus Romanis, circa mutationes tamen sub Imperatoribus factas multæ difficultates occurrent, & imo tanta fuit incuria Triboniani & reliquorum Consiliariorum Justiniani, ut quæ in Institutionibus, Pandectis Codice & Novellis, de processu agunt leges & constitutiones, vix trigesimam partem ejusdem

*Historiæ
Judiciorum
seu processus
Judiciarii.*

dem delineent, & similis videatur hæc delineatio picturæ, in qua pictor promiserat, se veram alicujus hominis effigiem exhibiturum, in qua tamen præter supercilia, particulam nasi, mentum, & reliquias quasdam capillorum nihil cognosci posfit. Equidem Francisci Polleti Historia fori Romani, & Georgii Obrechtii Exercitium Juris antiqui de rei vindicatione, nonnulla suppeditabunt ad hanc historiam pertinentia, sed deprehendet tamen curiosus antiquitatum indagator utrobique non solum multas lacunas, sed etiam non pauca esse emendanda. Germanos quod attinet, adhuc magis ignota est historia judiciorum Germanicorum, imo non ignota solum, sed & variis falsis hypothesebus impedita. Pudere debebat Jctos, quod iterum post glaciem à Conringio fractam in dissertatione de judiciis reipublicæ Germanicæ jam anno 1647. habita, prope intra septuaginta annos torporem non excusserint, & loco studiorum Reipublicæ noxiorum aut certe inutilium, tam proficuum & utilem laborem non continuaverint, & quæ in ista dissertatione Conringii deficiunt, suppleverint. Tractat enim solum x) de causis in judiciis Germanorum tractatis, & de iudicibus ipsis, de ipso ordine procedendi, nihil dicit, nisi quod de ejus brevitate pauca quædam observaverit. y) Quod autem multi vani falsique conceptus de judiciis Germanicis, imprimis paululum antiquioribus, & ordine procedendi, hæctenus pro veris fuerint à Jctis propositi, & postea pertinaciter defensi, aliquot disputationibus (de jurisdictionis & magistratuum differentia secundum mores Germanorum, de origine processus inquisitorii, de origine processus inquisitorii contra sagas, de origine, natura, progressu & interitu judiciorum Westphalicorum occultorum, de occasione, conceptione & intentione Constitutionis Criminalis Carolinæ) ostendit Dn. Præses.

x) ut ipse dicit §. 2.

y) §. 17.

§. XIV.

Porro cum hodie certum sit, & Scabinos in Scabinatibus & Professores in Facultatibus Juridicis fere ubique esse Doctores juris promotos, absque sua culpa, communi ignorantia juris antiqui & processus Germanici laborantes, certum etiam est dissentire quidem hodie in non paucis Scabinatus & Facultates Juridicas, sed hic tamen dissensus non major est, quam inter Scabinatus & Scabinatus, Facultates & Facultates. Olim vero non erat sic, sed uti Professores & Doctores juris, jura patria tanquam vulgaria, simplicia & omnibus de plebe cognita contemnebant, & loco eorum jura Romana, tam Justinianicum, quam Canonicum, introducere intendebant, ita his fortiter resistebant Scabini & Senatores potissimum in urbibus Imperialibus, imo etiam in Electoratu Saxonico & aliis locis ubi Academiae erant instituta. Nec leve utrobique litigium fuit, sed multis consiliis astutis, & violentis hinc inde ex utraque parte pugnatum est. Interim postquam Doctores, supprimentes tandem Scabinos, & se ipsos in Scabinatus insinuantes, omni studio operam dederunt, & adhuc hodie dant, ut verae & distinctae litis illius circumstantiae omnibus modis supprimentur, paucissimis hodie saltem generalia quaedam de ista controversia nota sunt, & illa etiam valde pauca. Nam quae de Scabinis Antiquis, Aevi medi & recentioribus extat Dissertatio Friderici Brummeri, jam ante quinquaginta annos sub praesidio B. Jacobi Thomae Lipsiae 1662. habita, & postea Ludolphi Hugonis libro de Sratu Regionum Germaniae juncta, & quae tamen de tota Scabinorum materia nil nisi observationes valde jejunas continet, argumento esse potest, in quanta rerum patriarum ignorantia tum versati fuerint eruditi. Neque enim culpa jejunitatis illius Brummero est adscribenda, Juveni tum temporis valde industrio & erudito, ut singula opuscula ejus à B. Beiero postea conjunctim edita docent, & qui in illa dissertatione omnia, quae tum de Scabinis

*Historiam
odii inter
Professores
Juris, & Scabinos in
Germania, & in
specie in Saxonia.*

binis deprehendi poterant, cum judicio collegit & disposuit, cum è contrario quæ postea anno 1669, sub præsidio Bechmanni habita fuit, de Scabinis & Scabinatibus dissertatio inauguralis Juridica, tanto judicii defectu ab Autore conscripta fuerit, ut absque pudore vix legi possit etiam à Lectore natura impudente. Ab eo tamen tempore quædam nova subsidia hic suppeditabunt autores varii à Domino Præside in allegatis modo disputationibus de occasione & intentione Constit. Criminalis, & de origine judiciorum Westphalicorum citati. Idem etiam alibi z) exiguum quoddam fragmentum historiæ de motibus Lipsiensibus inter Doctores Juris Civilis & Scabinos veteres exhibuit; unde illustrari vel emendari possunt ea quæ Itterus a) collegit de exclusione illis temporibus usitata, Doctorum juris ex Senatu Civitatum Imperii, & de hujus exclusionis ac ejusdem novæ mutationis rationibus genuinis. Paululum distinctiores circumstantias suppeditabit ejusd. Appendix ad Melchioris ab Ossa consilium Electori Augusto olim datum, in qua primas quasdam lineas jecit annalium ad historiæ corruptæ justitiæ, in Germania potissimum, respicientium. Sed caremus adhuc justis subsidiis ad expositionem illius historiæ plenioribus pertinentibus, cum annales huc facientes occultentur valde ab iis, qui sua interesse putant, ne vetera Germaniæ jura, & antiqua melior ac promptior justitiæ administratio reviviscant. Postquam vero laudabilis aliorum, & præ cæteris Viri Clarissimi Lunigii indefessa industria, in lucem produxit infinita scripta hæcenus latentia, ad Historiam Germaniæ & singulorum Statuum Politicam maxime facientia, quæ ante viginti annos nemo ausus fuisset publicæ luci exponere, ob inanem prætextum paucorum quorundam potentum, nescio quod terriculamentum adhibentium, expectamus etiam meliora & distinctiora circa historiæ suppressionis morum Germanicorum, jura & justitiæ administrationem respicientium, tam ab ipso quam ab aliis, quibus accessus

z) In not.
ad Conradi
Sinceri dissert.
Epistol. p. 48.
not. 26.
a) De Honor.
& Grad. Acad.
c. 9. s. 22. f.
p. 370, seq.

ad

ad archiva principum & secretiora Universitatum ac Municipiorum patet. Id saltem interim hic observo, quamdiu talia adhuc ulterius occultantur, tamdiu frustra expectari consilia vere prudentia de emendatione justitiæ, cum sine eorum notitia is, qui consulitur, non possit neque de causis genuinis morbi, neque de ejus præcipuis circumstantiis quicquam debito modo sibi imaginari, quod tamen, ut mox videbimus, omnino ad talia consilia necessarium est.

§. XV.

Cum autem non nisi verus Jctus possit mederi justitiæ ægrotanti, nullum amplius potest remanere dubium, quin instructus etiam probè esse debeat principiis juris Naturalis & Gentium. Fuit quidem hæcenus etiam ea de re dubitatum non solum, sed etiam acriter defensum, nocere potius, b) studioso juris doctrinam juris naturæ & dogmata cum in finem à Grotio, Pufendorffio & aliis proposita, & sufficere accuratam notitiam juris Justiniani, ut pote etiam ex jure naturæ & Gentium collecti; sed tamen per Dei Gratiam hæcenus malevoli studium hoc non solum Jctis sed & Philosophis & Theologis utilissimum, (prope dixerim necessarium) suppressere non potuerunt, etsi adhucdum musitare, & si non contradictione aperta, clanculum tamen & per insidias ei nocere nondum desinant. Quod vero sine jurisprudentia naturali omnia consilia de emendatione administrationis justitiæ sint frustranea, facile constabit ei, qui saltem cogitaverit, quod non solum ad Jctum pertineat, in legibus receptis, ad earum intelligentiam, secernere ea, quæ ex principiis juris naturæ fluunt, & quæ juri naturali ex speciali & sæpius variante utilitate hujus vel illius Reip. sunt superaddita, sed etiam, ubi de emendatione & mutatione legum agitur, operam dare, ut mutentur quidem illa civilia, etsi aliquam speciem æquitatis naturalis habentia, intacta tamen maneant ea, quæ jus naturale & gentium fieri præcipit

§. Fundam. menta genuina Juris Naturæ & Gentium. b) conf. jam notata in Disput. de difficult. emend. administr. justit. §. XXV.

pit aut prohibet, maximopere vero in id incumbere, ne sub larva æquitatis cujusdam cerebrinæ, vel charitatis Christianæ, introducatur in Rempubicam jus toti Reip. noxium. Quis vero unquam æquitatem cerebrinam ab æquitate genuina secerneret, nisi Doctrinis moralibus & juris naturalis probe instructus? Accedit, quod Medicus noster probe callere debeat, quid in juribus Patriis tam ratione morum quam ratione processus æquum & justum fuerit, quid contra dictamini rectæ rationis repugnaverit; porro, quid in jure Justiniano in ordinationes Germanicas subinde intruso præceptum sit, ob rationem Romanis peculiarem, & ad mores nostros non sine imprudentia applicandam; denique, quid in jure Canonico, magnam partem etiam in Germania florente, & processu tam civili quam criminali per id introducto, sub specie singularis sed fucatæ pietatis & Christianæ Charitatis hætenus commendatum fuerit Principibus & Aulicis, quod tamen ut Reip. maxime noxium & regulis jurisprudentiæ naturalis repugnans ante omnia extirpationem mereatur, &c.

§. XVI.

9. Jus Justinianicum & Canonicum, & ut intuitu utriusque sit affectu vacuus.

Juris Justiniani gnarum esse debere Medicum Justitiæ, vel ideo nemo in dubium vocat, quia qui hætenus consilia talia dederunt, tantum non omnes singularem Juris Justiniani scientiam professi sunt, & quia alias Medico nostro Amasii Juris Justiniani objecturi essent vulgatum istud; quod ars non habeat oforem nisi ignorantem. Accedit, quod communis persuasio de magno usu Juris Justiniani in foris Germaniæ sit evidentissime falsa, quam veritatem iterum non nisi Juris Justiniani profunde doctus demonstrare potest. At juris Canonici scientia ideo non poterit esse vacuus, qui de emendanda justitia consultitur, quia non solum mixtura Juris Canonici cum Justiniano & moribus Germaniæ produxit juris incertitudinem, sed & quia Jus Canonicum, sive materialia processus sive formalia consideres, tam in terris principum protestantium,

tium, quam apud Romano-Catholicos majorem usum in foro habet, quam Jus Justinianum, etsi hactenus in Academiis Protestantium contrarium communiter juventuti bona quidem fide, sed maxime erroneè fuerit inculcatum, & propterea in plerisque Protestantium Academiis studium Juris Canonici data opera fuerit neglectum, & hodiernum in plerisque Academiis negligatur. c) Interim cum sapiens stultas quidem & injustas actiones caveat, & si magistratus personam gerat, etiam puniat, sed propterea tamen nullius hominis hostis & osor sit, & nullam etiam causam justa ratione subnixam habeat, ullum hominem odio persequendi aut ei irascendi, cavere quidem debet Medicus noster, ne communem JCtorum opinionem secutus arbitretur, jus Justinianum esse prudentissimum & sapientissimum, jus Canonicum vero præterea & sanctissimum & æquisimum, sed & insuper operam dabit, ne in alterum extremum lapsus, Justinianum, Tribonianum, & quorum auxilio illi in concinnando corpore juris usi sunt, item Patres Ecclesiæ, Papas, Canonistas, tam antiquos quam noviores, denique JCtos hodiernos de præstantia juris utriusque plurima & quidem alta voce canentes, odio prosequatur & invecivis utens eos etiam aliis odiosos reddere conetur. Uti enim Pompejus non prudenter dixit: *Armatus leges ut cogitem?* d) ita verissimum esset, si dixisset: *Inatus emendationem justitiæ administrationis ut cogitem?* quicquid etiam Lactantius e) quicquid iræ maximè deditur falsæ sapientiæ chorus contra ogganniant, quicquid Deum invocent, ut eos odio dissentientium repleat. Multa sunt egregiè bona in Jure utroque, quæ que optanda forent, ut apud nos in usu essent; multa tamen insunt etiam impia & imprudentia, quæ à prioribus non separare poterit nisi animus ab amore & odio vacuus. Errarunt Tribonianus & Asseclæ, errarunt Patres, Papæ Legistæ, Canonistæ, at errare humanum est. Infaniverunt. Est enim infania morbi species. Crediderunt, &

e) Per ea quæ
lactius docuit
Dn. Præles
cautel. circa
præcogn. Ju-
rispr. Eccl. cap.
penult. & ult.

d) Grot. Pro-
leg. ab init. de
J. B. & P.
e) Dn. Præf.
in Praxi Ethic.
cap. 6. citæ.
fin.

D

adhuc

adhuc credunt multi, quod infania hac opus Deo gratum faciant, tantum abest ut non serio sibi persuadeant, eandem esse ad promovendam justitiam & justitiæ administrationem aptissimam. Ergo miseria digni sunt & benevolentia ut alii ægrotantes, nequaquam vero convenit sapienti, ut iis irascatur.

§. XVII.

10. Jus pu-
blicum impe-
rii Germani-
ci.

Cum maxime interesset Papatui, ut discentes in A-
cademiis de statu & naturæ Reipublicæ Germanicæ genui-
nis & veris ideis non imbuerentur, inde in Academiis &
studiis universalibus nulla professio juris publici fuit insti-
tuta, sed potius ex jure Canonico impiæ & Majestatem imperii
Germanici lædentes doctrinæ, ut articuli fidei juven-
tuti, & ita etiam futuris Academiarum Professoribus fuere
inculcatæ & commendatæ, & hodiernum inculcantur in A-
cademiis Pontificiis. Idem error cum aliis reliquiis Papatui
in Academiis Protestantium, ob nimiam venerationem juris
Canonici fuit continuatus, usque ad tempora Pufendorffii,
qui primus sub fideli Monzambani persona inquire-
re in illas absurdas doctrinas easque emendare cœpit.
Cum tamen ob causas facile divinandas in isto scripto non
omni ex parte affectu esset vacuus, & quemadmodum regu-
lariter fieri consuevit, ut primi emendatores non omnia
videant, non pauca aliis reliquerit melius perficienda, ab
illo tempore coeperunt in Academiis quibusdam Prote-
stantibus etiam professiones publicæ juris publici Germa-
nici. Neque adeo hujus etiam juris notitia distincta care-
re potest noster, de quo agimus, Medicus Politicus.
Etsi enim is omnes de origine & causis morbi, item de
remediis noxiis, & verè utilibus, circumstantias secundum
ea quæ statim ostendemus, probe discussit, frustraneæ ta-
men erunt omnes ex deliberationes, si forma imperii Ger-
manici ita sit comparata, ut ista remedia alias salutaria &
in aliis rebus publicis cum fructu usurpata imperio nostro
applicare nequeat. At de hoc judicare nequit, qui non
probe

prohè de nexu capitis cum membris, de eminentiis Majestatis imperatoris, de superioritate territoriali statuum, de eminentiis Electorum ac Principum potentum præ reliquis Principibus, Comitibus, urbibus Imperialibus, & liberâ Imperii nobilitate, de irregularitate subjectionis & obediendi, quam Status Imperii Imperio & Imperatori debent; de potestate & auctoritate Judicii Cameralis & relatione judiciorum inferiorum ad eadem, de potestate & jure Statuum introducendorum aut retinendorum in territoriis suis, jurium vel consuetudinum & ordinationum processualium, à juribus communibus in Recensibus Imperii approbatis & ab ordinationibus Camerae & judicii Aulici toto cælo differentium, de potestate & auctoritate Statuum provinciarum eorumque consensu, ad introductionem novi juris in territorio Statuum imperii, vel necessario vel non necessario &c. est instructus. Necessarium autem esse hoc monitum quilibet facile comprehendet, qui observavit, vel observabit, quod in Academiis Pontificiis hæc omnia vel planè negligantur vel erroneè doceantur, in Academiis autem Protestantium plerisque, juvenum tam illustrium & nobilium, quam ex civico ordine etiam plerique, etiam si ad consilia Reipublicæ aut Principibus danda adspirent, strenuè negligant juris publici doctrinam, & adeo non sit mirandum, si postea ad consilia adhibiti, consilia etiam de emendandâ justitiæ administratione dent, vel plane impertinentia, vel in se quidem bona, sed ad Statum istius status imperii non applicabilia. Debet etiam præterea prohè examinare Medicus noster potentiam Domini sui. Et si enim jus & potentia valde differant, interim tamen quemadmodum potentia absque jure latrocinium est, ita & jus sine potentia est jus sine efficacia. Porro & Apostolus monet, quod non omnia ad quæ jus habemus, nobis conducant. Ostendent suo loco dicenda, radicem omnis protractionis justitiæ primariam esse Jus Canonicum; Hoc vero serio agnoscent JCI religionis Pontificiæ, ergo etiam ho-

rum intuitu hoc tempore nondum speranda est efficax hujus mali emendatio in summis imperii iudiciis; potius timendum est, ne juris Canonici admiratores omnem operam impensuri sint, ut cum acta coram Statibus Imperii protractiones Juris Canonici emendantibus ventilata, per modum appellationis in summa illa iudicia fuerint translata, sententias prioris instantiæ secundum Jus Canonicum iterum corrigant, nisi Status isti Imperii sint potentiores, aut privilegio de non appellando gaudentes &c.

§. XVIII.

Responso ad objectionem de impossibilitate emendationis, si tot & tanta studia ad medicum justitiæ requirantur.

f) *suprà s. 9. 10. 11. 12. 13. 14.*

Facile autem prævideo, ex illorum classe qui sibi persuadent, emendationem processuum & eorum abbreviationem esse rem moraliter, ac politice impossibilem, vel ex tot hætenus enumeratis requisitis multos occasionem accepturos esse suam sententiam defendendi; quasi nempe impossibile etiam sit moraliter, ut unus idemque homo tot scientiis & doctrinis sit instructus, cum tamen earum singulæ totum hominem requirant, & toto vitæ spatio non possint penitus absolvi: Antiquum dicitur esse: *Ars longa vita brevis*. Accedere, quod ipsas doctrinas non paucas, quibus imbutum esse velim Medicum justitiæ, inter desiderata Academiarum retulerim, f) si non totas, tamen quoad partes præcipuas, aut scitu maxime necessarias; videlicet doctrinas prudentiæ consultatoriæ, & civilis, item historiæ Scholarum & Academiarum, processus iudiciarii, & litigii inter Doctores Juris & Scabinos in Germania &c. Sed ad ista quidem non deest responso. Obicientes illa, nobiscum non conveniunt in conceptu sapientiæ. Papatus & crassæ ejus apud nos reliquiæ, sapientiam in eo putant consistere, si quis multa & plurima sciat, & magnus polyhistor sit, Poetas, Historicos, Rhetores, Philosophos Græcos & Latinos omnes intelligens, quæstiones subtilissimas grammaticas, dialecticas, metaphysicas, mathematicas, physicas, ethicas, politicas in utramque partem resolvens & de iis disputans, aut pro una eandem

rundem decisione tanquam pro unice vera maximo cum animi affectu pugnans, & vel mori pro eâ paratus &c. Sed nos asserimus, sapientiam consistere in eo, ut quis paucissima sciat utilia, & plurima nullo usui imò potius damno non sibi solum sed toti Reipublicæ futura ignoret, ac viam planam & simplicem captui omnium hominum (præjudiciis vacuorum) aptam calleat, utilia ab inutilibus separandi, hæc ex cerebro ejiciendi & paucissima retinendi, quæ apta sint sua sponte novas veritates, ad promotionem communis boni & destructionem mali manducentes, inveniendi. Quod autem ea attinet quæ superius in studiis Academicis inter desiderata retuli, ostendet totus contextus, quod partim & horum desideratorum emendatio propediem sit speranda, aut quod jamdum non desint subsidia, Medico nostro non parvo usui futura &c. Interim non diffitemur, hæc omnia tamen id illustrare, quod jam antea defendimus, hanc curam Justitiæ non ita promptè & facile expectandam esse, sed requirere tempus, intra quod partim desiderata suppleantur, partim vero in Academiis Protestantium, (utinam & Pontificiorum) Doctores præ studiis nimis (quæ restrictio probe notetur) Antiquitatum Græcarum & Romanarum, antiquitatibus Germanicis, (ad minimum proximorum quinque seculorum) valde occultatis, & loco quæstionum subtilium & inutilium in omnibus disciplinis quæstionibus facile intelligendis & utilibus dent operam.

§. XIX.

Neque tamen sufficit, ut his quæ hæctenus enarravimus, requisitis, Medicus Justitiæ sit instructus, sunt enim *Medicus Jus- saltem preparatoria, sed insuper necesse est, ut considere- stitiæ conci-* mus paulo propius methodum qua in ipsa emendatione *pere perspi-* protractionis justitiæ ipse uti debeat, & qua non observata *cuas ideas u.* non possit exoptatus eventus obtineri. Hæc vero metho- *celeris admi-* dus non potest melius demonstrari, quam si Medicum *nistrationis* frum Juridicum comparemus cum Medico Physico. *omnes justitiæ,*

disciplinā practicā ante omnia tradere debent perspicuam finis obtinendi cognitionem, sed non nimis subtilem aut plane phantasticam. Ita Medicus debet notitiam habere sanitatis humanā prout communiter hodiernum in exemplis ostendi potest, non vero sibi imaginari sanitatem quandam Angelicam aut hominum in statu integritatis exiturorum, vel etiam antediluvianorum, utpote de quorum vivendi genere & de causis tantā longævitatē sufficienter non sumus instructi. Ita Politicus genuinus debet ideam sibi concipere Reipublicā perfectā, in exemplis non reipublicā Platonicā aut Ciceronianā, neque in exemplis aliarum Reipublicarum quarumvis, sive Atheniensis sive Spartanā, sive Romanā, sive Constantinopolitanā, sive Turcicā, sive veterum Germanorum, omnium vero minimē in idea Reipublicā Pseudo Christianā, id est in idea monarchiā Papalis, sed in sola idea Reipublicā Mosaicā secundum doctrinam Christi à ceremoniis tanquam umbris rerum futurarum purgatā g). Ita JCrus protractionem justitiā emendaturus separabit falsos conceptus justitiā celeriter administratā à genuinis, examinando videlicet, an ista celeritas adjunctam habeat, vel justa ex causa in aliis exemplis metuendam injustitiam, vel aliud vitium Reipublicā noxium, inquirat porro in modos administrandi justitiam variorum populorum, tam intuitu causarum criminalium, quam intuitu civilium, eosque non solum inter se, sed & vel maxime cum administratione justitiā Mosaicā comparabit. Vides, quantus hic aperiatur campus meditationum plurimarum non pedanticarum & inutilium, sed ad exercendum judicium politicum aptarum & Reip. salubrium. Ita v.g. judicium Salomoneum, judicium Regis, cujus nomen mihi jam non succurrit, depositum negantem per fictam benevolentiam & permutationem pileorum, falsi convincentis, judicium Appii Claudii contra libertatem, judicium Senatus Butstadiensis, adversus homicidam, tempore noctis intra paucarum horarum spatium à momento criminis commissi &

g) repete supra dicta §. 10.

fi & institutum & finitum & executioni datum h) aliaque similia exempla occasionem præbebunt observationibus variis doctrinam de emendatione processuum valde illustrantibus. In comparatione processuum apud varios populos usitatorum etiam comparatio erit inter alia instituenda, processus Romani sub Regibus, cum processu sub republica libera, ante & post receptas XII. Tabularum leges, & cum processu sub Justiniano, item processus Germanici, ubi in dubiis causis duella judicialia erant in usu, cum processu subsequenter temporum, ubi per Clerum purgationes alia vulgaris, sed maxime fallaces aut superstitiosæ, fuerunt introductæ, donec tandem purgationes per juramenta partium cum multis aliis conjuratoribus obtinerent &c. Porro ostendendum erit, contra Octavium Pisani, processum Inquisitorium Romanum fundamenti loco in suo Lycurgo Italico ponentem, istum processum nec administrare justitiam, nec administrationem accelerare, sed potius ad protractionem administrationis, & ad crudelissimam injustitiam sub specie piæ & æquissimæ justitiæ secure exercendam, esse totum, quantus quantus est, inventum. Nec omittenda esset consideratio processus hodierni in Dania & Suecia, utpote qui intuitu processus in Germania recepti, haud dubie propius ad communem finem Rerumpublicarum omnium i) accedit, modo de eo aliquid, quod sufficiens esset, deprehenderemus in scriptoribus hætenus editis. Sed tamen non deerunt alia media de ordine processus tam civilis quam criminalis in Dania & Suecia accuratorem acquirendi notitiam. Pertinet etiam ad hoc caput examen inquisitionis hætenus frustra & sine successu ab aliis institutæ, k) qui putarunt in clausula Canonistarum *sola veritate facti inspecta* magnam latere efficaciam & cognoscendi genuinam naturam celeris processus, & suppeditandi simul remedia adversus prolixitatem processuum nostrorum. Quid quod & comparatio processus cambialis hodierni, cum processibus reliquis ideam processus brevioris valde

h) vide Mulleri Annales des Haufes Sachsen ad ann. 1470. p. 40.

i) conf. supra §. 1. 2. 3.

k) confer. B. Stryckii Dissertationem de judicio Principis juxta solam facti veritatem.

de

de illustrabit. Alia ut jam taceam. Neque enim nunc omnia succurrunt ex tempore, ad istam prudentiæ in Medico justitiæ præsupponendæ partem pertinentia. Saltem hæc attuli, ut doceam, argumentum hoc nequaquam esse sterile, sed maxime fecundum si modo accedat homo diligens, probus, & judicio pollens.

§. XX.

12. *Conceptus valde distinctos formare de longevitate processuum, & promotione justitiæ.*

Post perspicuum conceptum de sanitate humana, sollicitus esse solet medicus de cognoscenda natura & affectionibus morborum, & quidem, non superficialiter sed exacte considerando singula morbi symptomata. Pariter & Medicus Justitiæ non contentus est, nosse in genere, quod processus tam diu durent in Germania, præprimis civiles, & quod non desint exempla judiciorum summarissimorum ultra seculum durantium, quod inter centum processuum ordinarios vix decem finiantur, reliqui vel ante sententiam definitivam ex tædio ab actoribus derelinquantur, vel, etiam si subsecuta fuerit sententia definitiva, tamen executione destituantur, vel ob abusum remediorum suspensivorum, vel ob alias querelarum causas à reo in medium productas & à iudicibus indultas, & quæ sunt similia. Sed requiritur insuper ut distinctius consideret diuturnitatis hujus circumstantias speciales, & symptomata, eorumque causas. Offerent vero se hic, si initio materialia processuum, ut loquuntur, consideres, negotiorum ipsorum extrajudicialium trica, variis cautelis & formulis adjectis veterem simplicitatem non emendantes, sed corruptentes, nec securitatem partibus afferentes, sed potius occasiones multas litigare cupientibus præbentes. Offerent se summa juris incertitudo, legum ex quibus controversiæ dirimendæ sunt, peregrinitas, carentia aptitudinis, ut à litigantibus intelligantur, earum pluralitas, multitudo, varietas, obscuritas, contradictio, mixtura cum moribus toto celo à legibus istis differentibus, opiniones interpretum communes contra communes, & alia similia, eò conjunctim tendentia, ut nec advo-

advocati nec ipsi iudices jura partium intelligere possint, et si singuli sibi contrarium persuadeant, & ita partes ad litigandum iritent, & tamen positis istis circumstantiis celerem justitiæ administrationem exhibere nequeant. Intuitu formalium processus offerent se alia infinita v. g. impertinentia & prolixitas libellorum, vel ea admiscentium quæ ad actionis justitiæ planè non pertinent, vel quæ demum in replicis adversus exceptiones Rei proponi debebant, vel denique ineptè concludentium; ineptæ cumulationes exceptionum tam dilatoriarum, quam peremptoriarum; negligentia Actorum in præstandis iis, quæ ante litem contestationem ab ipsis præstari volunt ordinationes, multiplicatio sententiarum interlocutoriarum, dilationum etiam apertè frivolorum concessio; tardiositas litem contestationum, protractio varia litem intuitu juramentorum, quæ tamen debebant ex natura sua litem eventum celerem procurare; nova tardiositas intuitu probationum tam respectu articulorum, quam interrogatoriorum, impertinentia, quod articulos & interrogatoria contra finem probationum, non iudices faciant, sed partes; recognitiones documentorum recognitione non indigentium; exclusiones Reorum à reprobatione, si actoris probatio jam publicata fuerit, disputationes super probationibus prolixissimæ, & impertinentes, iudicum vel ignorantia, ut sententias ipsi concipere nequeant, vel pigritia ut eas concipere nolint, sed etiam in vitis partibus ad collegia transmittant acta; transmissio actorum ad collegia, quorum assessores ipsi non fuerunt præsentibus liti, maxime vero transmissio actorum ad collegia extra locum litem, imò extra provinciam, horum collegiorum dissensionem circa intellectum legum & jura processuum, remedium suspensivorum multitudo, nimis facilis concessio, admissio post rejectionem etiam aliquoties factam, nova tardiositas in executione, excitatio concursus creditorum, hujus processus confusissima tractatio; advocatorum di-

E

spu-

sputationes de jure, & ineptæ allegationes legum & doctorum, processus in scriptis, dilationes dilationum intuitu singularum positionum in scriptis proponendarum, multiplicatio sportularum, quæ judices & advocati accipiunt, quo longius protrahitur justitia, aut intuitu advocatorum, quo prolixiora sunt scripta. Taceo reliqua: nam hæc summam indicata sufficere possunt, ad ideam generaliter formandam, quod totus processus in Germania à capite ad calcem gangræna laboret.

§. XXI.

*Item 13. de
causa princi-
pali & quasi
radice hujus
protractionis.*

Cognito morbo cum ejus symptomatibus, inquit prudens Medicus in morbi causas, easque non immediatas tantum, quæ non sunt adeo cognitu difficiles, sed in remotiores & radices morbi. Eodem modo & Medicus justitiæ non contentus erit investigare, quod ipse partes litigantes studeant impedire promptam administrationem justitiæ, & quod non solum reorum sit fugere, sed & quod sæpè actores potentes idem faciant, si videlicet animo saltem reos pauperiores vexandi actionem instituant, quis enim ista ignorat? Non contentus erit observare, multos inter Procuratores & Advocatos Rabulisticæ operam dare, quin & inter judices ipsos, non paucos tantum non aperte & quasi studio omnia committere, quæ ad differendam sententiam definitivam, aut ad impediendum, ne ea transeat in rem judicatam, aut denique ad procrastinandam executionem faciunt, & contra omnia ea omittere quæ ad promovendam justitiæ celerem administrationem conducunt. Non credit se multum promoturum esse curam justitiæ ægotantis, etiamsi malitiam aut imperitiam utriusque classis inter se comparet, & vel omnia mala advocatis adscribat excusatis iudicibus, vel iudicum nequitiam & fraudes accuset, quibus impediendis omnium advocatorum curæ vix sufficiant. Potius considerabit partes litigantes, judices, advocatos, ut membra corporis civilis ægotantia, aut ut causas intermedias ab aliis causis dependentes.

dentes. Eodem etiam referet in Academiis Professores doctrinis suis juris incertitudinem augentes, & singularem æquitatem ordinationum receptarum circa processum commendantes, inprimis dum observabit, si non omnes, multos tamen ex Professoribus, Judicibus, Advocatis, utpote meliora & saniora non edoctis, bona fide agere. Interim, cum simul ex historia politica doceatur, post introductas demum in Germaniam Academias & doctrinas Italicas, aut paulo ante, multiplicationem litium & protractionem justitiæ administrationis fuisse ortam, serio inquiret, annon primaria causa justitiæ ægrotantis doctrinis istis & neglectui genuinæ doctrinæ moralis, & quæ hujus potissima pars esse debebat, juris Naturæ & Gentium, item neglectui doctrinæ politicæ, & plus quam superstitiosæ ac tantum non idololatricæ venerationi Juris Canonici sit adscribenda, inprimis cum jam nonnulli ex JCris protestantibus inceperint ista damna ex Jure Canonico orta, penè inviti confiteri. Hoc autem firmiter & perspicuè demonstrato, simul ostendet, totum penè cœtum Protestantium adhuc infectum esse Papismo etsi non Theologico, Politico tamen & Juridico, atque adeò tandem tempus adesse, ut post instans Jubilæum biseculare reformationis Theologicæ, incipiat aut progressus majores faciat reformatio Papatu Politico-Juridica.

§. XXII.

Cognita morbi causa, Medicus, de remediis aptis cogitare debet. Eo majore autem cum circumspectione de his debebit esse sollicitus, quo magis observabit, morbum per remedia hæcenus adhibita, non diminutum fuisse, sed majora quotidie sumfisse augmenta. Accidit id maximè in nostro casu, cum videlicet plerique, qui hæcenus de emendanda administratione justitiæ consilia dederunt, partim studiis præparatoriis, partim justa idea celeris, & tamen justæ administrationis justitiæ destituti, partim superficialiter nimis malum ipsum considerantes & sic simul inquisitionem

14. Et de remediis ad tollendum hoc malum ineptis.

in præcipuam ejus causam negligentes, non potuerint non remedia suppeditare parum apta ad obtinendum finem propositum. Intenderunt quidem omnes abbreviationem processus, strenuè circa eum finem laborarunt multi Jcti novis consiliis, ordinationibus, constitutionibus, decisionibus, & tamen nulla hætenus mali diminutio observata fuit. Uti vero alias agnitio stultitiæ est initium sapientiæ, ita etiam clara perceptio remediorum ineptorum est manu-ductionis instar ad invenienda remedia apta. Hic autem ante omnia ex ipsa medicina morborum corporis paucis præsupponendum erit, quæ nam remedia generaliter pro aptis, quamnam pro ineptis habenda sint. Est Medicus minister naturæ. Natura vero humana solet aliquando ipsa intendere curationem corporis, per ejectionem humorum peccantium, hæc autem ejectio sæpe fit per ipsos morbos v. g. febres aut alios. Quod si ejectio hæc sit nimis præcipitata aut violenta, ut facile corruptio totius, & mors inde sequi possit, medicus cautus hanc præcipitantiam & violentiam arte sua temperat. Quod si intentata à natura ejectio per aliud vitium corporis impediatur, medicus ejectionem promovere & impedimenta removere intendit. Morbos alios directo ad corruptionem succorum & organorum, seu ad putrefactionem tendentes, quibus natura sola est insufficientis ad resistendum, medicus iterum suppressere intendit, corruptionem impediendo & naturam adjuvando. Utrobique igitur cavet à remediis violentis, nimis præcipitatis, effectus externos morbi saltem impediuntibus, aut eos reprimentibus (die die Krankheit in Leib treiben/) neglecto morbi fomite seu causâ præcipua & radicali, multo magis vero cavet à medicamentis morbum augentibus, si nimirum ipse neglecta aut ignorata causâ vera morbi, & supposita alia falsa, vel secundaria causâ ex effectibus externis, pluribus & diversis morbis communibus, medicamenta saltem ad tollendas illas causas secundarias aut falso suppositas direxerit &c. Eadem est ratio Medici justitiæ. Hic firmi-

firmiter persuastus, quod, cum tot remedia à Principibus & eorum ministris hæctenus per aliquot secula serio adhibita, morbum magis auxerint, quam ut sustulerint, ea omnia haud quaquam ex regulis genuinæ prudentiæ fuerint deducta, maxime dabit operam, ut ante omnia rationem hujus ineptitudinis perspicue cognoscat, ne non solum ipse iis amplius utatur, sed etiam ut errantibus causas erroris placide quidem sed cordate tamen sensibilibiter quasi palandas tradat, tum ut etiam inepta aliorum remedia prioribus opposita demonstret. Atque hic nova eaque multiplex observandi & differendi se offeret occasio, quam multipliciter adeo operam dabo, ut pro instituto dissertationis præsentis, paucis includam summis quibusdam classibus aut generibus. Considerabit igitur, quosdam defectus remediorum adhibitorum aut commendatorum esse communes curationi protractionis justitiæ, cum curatione aliorum morborum Reipublicæ, v. g. luxus & luxuriosæ vitæ, cujus emendandæ causa, penè tot leges & ordinationes politicæ scriptæ sunt, quot ratione justitiæ hæctenus comparaverunt. Non dicam hic multa, de remediis superstitiosis & Deum tentantibus, quales sunt publicæ & solennes preces ac processiones apud Pontificios, neglectis emendationibus Politicis. Nam Deum tentat, qui neglectis mediis naturalibus à Deo petit & sperat remedia supernaturalia, ut si mendicus laborare nolens, continuis precibus à Deo petat, ut per miraculum eum sustentare velit. Sed talibus remediis, nos quidem qui Protestantes dicimur, certe ubi de emendanda Politia vel Justitiæ administratione sermo est, non utimur. Potius ad hanc classem primario referenda erit adhibitio in consilium hominum ineptorum, vel radicem morbi vel causam primariam non agnoscentium, vel certe remedia aperte ineptissima ad morbum tollendum suppeditantium. Tales autem fuisse Medicos in univèrsum omnes, hæctenus ad procurandam celerem justitiæ administrationem aut luxus emendationem

E 3

adhi-

adhibitos, sensus communis docet, quod tamen nec principibus tales consulentibus, nec consiliariis ipsis imputandum est, sed vitio seculi, & quod doctrina Politica seu genuinæ Medicinæ Politicæ nusquam fuerit tradita: non potuerunt ergo genuinam morborum, id est luxuriæ & protractæ justitiæ causam agnoscere, tantum abest, ut remedia apta suppeditare potuerint. Quin imo cum omnium prudentiæ regulæ suadeant, abstinendum esse à remediis violentis, aut nimis præcipitatum mutationem intendentibus, vel evidenter inefficacibus, doctum fuit communiter hætenus, tam in Papatu quam extra eum, quod vitia rerumpublicarum, etiam multo tempore radicata tolli debeant per leges luxuriam prohibentes, & celerem administrationem statuta pœna præcipientes, ac certos biennii vel triennii terminos, litibus præfigentes. Docet hanc observationem praxis tot ordinationum Politicarum & processualium. Vitiis communibus & firmiter radicatis in animis etiam potentum, frustra leges ejusmodi opponuntur, & docere debuisset eos, qui Christianorum nomine ambitiose utentes, scripta gentilium contemnunt, sapiens & evidentibus rationibus repleta oratio Tiberii, (quamvis Principis alii parum virtuosi) apud Tacitum 1) quam ineptè & stultè legibus sumtuariis coerceatur luxus, qui altas in republica radices egit, & quantopere profuturatur ejusmodi legibus autoritas imperantium. Imò plebeji homines id sciunt, jocantes, quod firmiter teneantur (vel potius secundum significatum vocis Germanicæ *halten* observentur) ejusmodi leges Politicæ, sed à januis templorum, quibus communiter affigi solent. Imo ipsos Reccessus imperii pocula salutis prohibentes, nunquam in praxi observari, experientia testatur. In secunda classe remediorum ineptorum, pono remedia specialia, in corrigenda protractatione justitiæ hætenus adhibita. Hæc classis iterum in duas alias subdividi potest. Vel enim talia remedia æque intendunt emendationem incertitudinis juris, sive materialium,

1) Annal. lib. 3, cap. 52, seq.

rialium, atque ordinis judiciarii, five formalium processuum, vel in specie directa fuerunt ad emendationem processuum judiciarii ipsius. Ita quod priorem classem concernit, ultra sesqui seculum frustra tentata fuit emendatio incerti juris & radosi processuum per novas constitutiones, decisiones, ordinationes processuales &c. quia videlicet causa primaria protrahitur utrobique iustitiae, mixtura impertinens juris peregrini & potissimum Canonici cum moribus patriis non solum intacta remansit, sed etiam tanquam causa & fundamentum praecipuum certi juris & celerioris administrationis iustitiae, repugnante licet sensu communi & quotidiana experientia, pertinacissime supposita fuit atque defensa, cum tamen & historia & recta ratio doceat, illam mixturam & illum processum Juris Canonici esse causam si non unicam, certe praecipuam juris incerti & protractionis iustitiae. Quoad posteriorem classem specialem respectu processuum ipsius, iterum se offerunt remedia, vel communia processui civili & criminali, vel specialia & processui civili aut criminali propria. Ad priorem classem, refero abrogationem omnium legum scriptarum, a quibusdam bona fide sed imprudenter propositam, & loco legum scriptarum commendationem iudicii ex solis aequitatis regulis, item exclusionem eruditorum a iudiciis, tanquam autorum hujus confusionis, item advocatorum, quasi advocatis non sit opus, ubi iustitia secundum solas aequitatis regulas administratur, denique procuratorum, quia evidens sit si partes ipsae compareant, longè celerius expediri posse negotia judicialia; cum tamen contra cogitare debuissent horum consiliorum autores, ea ex variis causis esse inepta, partim quia nimis praecipitata sunt & violenta, partim quia confusio tanta & tam multiplex haecenus regnavit, ut absque legum scriptarum auxilio, sine iusto metu aequitatis cerebrinae, eadem tolli nequeat, adeoque & eruditorum iudicum & advocatorum copia tamdiu est necessaria, donec certitudo juris & celeritas

tas processus prudentibus legibus fuerit Introducta & longo usu stabilita. Procuratoribus autem omnino opus est, quia multæ sunt circumstantiæ quæ nequaquam permittunt, ut in omnibus causis sive civilibus sive criminalibus cogi possint, sine evidenti reipublicæ damno partes ipsæ, ut in iudicio compareant. Eadem ratio suadet, ut & ista consilia ad inepta referenda sint, quæ commendant sportularum omnium tam intuitu iudicum, quam advocatorum aut procuratorum abrogationem &c. Quod in specie processum

m) In variis dissertationibus de processu inquisitorio, de origine & causa constitutionis Criminalis &c. n) in notis ad Lanceloti lib. 3. tit. 1. §. 32. not. 110. seq. p. 1319, seq.

criminales attinet, alibi ostensum fuit à Dn. Præside, m) processum inquisitorium & per hunc tacitam abrogationem processus accusatorii, aut hujus cum processu inquisitorio confusionem, esse remedium ad promptam & justam justitiæ administrationem planè ineptum &c. Quoad processum civilem in specie etiam ostensum fuit n), distinctionem juris Canonici in processum summarium & ordinarium esse confusissimam, obscurissimam & principalem protractæ justitiæ causam, adeoque quamdiu eadem, ut communiter in praxi obtinet, fundamenti loco in processu civili ponitur, frustraneam esse omnem emendationem processus civilis, sed potius ante omnia tentandum esse, ut omisissis istis solennitatibus processus ordinarii, omnia summarie tractentur, solis essentialibus & requisitis processus summarii retentis, sed ante omnia perspicuè in ordinationibus processualibus declaratis. Quare & id remedium inter parum apta est referendum, quod quidam taverint o) naturam processus summarii, sola videlicet veritate facti inspecta, ex Jure Canonico & Canonistis ac Glossatoribus exponere, cum potius Jus Canonicum & Canonistæ omnes confusionis autores sint.

o) vid. B. Strykii Dissert. de iudic. princ. fo. la verit. tact. inspecta.

§. XXII.

Et aptis, tam ratione emendationis omnimoda.

Igitur expensis omnibus remediis hæctenus tentatis, pro solis remediis aptis habebit, quæ paulo tardius procedendo & tanquam aliud agendo, corpus affectum praparent prius ad recipiendam cum fructu medicinam, radicem

cem morbi tollentem, qui & ipse se Germaniæ sensim insinuavit, & radiositatem processus ac incertitudinem juris successively introduxit. Prudentissimorum Imperatorum symbola sunt: Festina lentè. Pedetentim, paulatim. Nulum quidem est dubium, retento jure peregrino & ejus mixtura cum moribus patriis, omnem curam juris incerti & proluxi processus esse frustraneam. Sed cum tamen jus peregrinum ita immixtum sit moribus patriis, ut difficillimè & à paucissimis quidem ea mixtura distincte percipiat, imò cum paucissimi adhuc ex membris Reipublicæ præcipuis hanc mixturam agnoscant, esse radicem morbi, sed potius nescio quam infelicitatem Reipublicæ sibi & aliis persuadeant, si Jus Justinianicum & Canonicum tollatur, inde sua sponte sequitur, sublationem subitanam juris peregrini, & reductionem subitanam Reipublicæ nostræ ad jus simplex & ferè certum, & ad processum de simplici & plano esse rem moraliter planè impossibilem. Accedit evidens & inevitabile damnum ipsius Reipublicæ, cum non possint non tentata ejusmodi aut per leges inculcata subitanea mutatione infinitæ familiæ, quæ hætenus supposita hac & ubique commendata juris peregrini mixtura, bona imò optima fide ejusdem culturæ dederunt operam, maximum damnum pati & tantum non fame, perire cogentur. p) Quare primum idque præcipuum remedium aptum ad celeriore administrationem justitiæ promovendam nobis videtur *tolerantia* doctrinæ Academicæ, demonstrantis per inductionem & rationibus evidentibus, mixturam hanc esse præcipuam mali causam, & ostendens in quo ista mixtura consistat. Ortum est malum à doctrinis Academicis & inde in forum & Aulas prorepfit. Equum ergo & prudens est, ut medicina mali similiter ex Academicis oriatur & se insinuet animis eorum, qui officia forensia & aulica ambiunt, & ab his commendetur postea ac in praxin deducatur. Dico *tolerantia*, non præceptum

p) Conf. præfat. Dn. Præsid. ad not. ad Inst. & Pand. §. 10.

F

ptum

ptum. Eodem enim modo malum fuit in rempublicam introductum. Virtus & omnis bona doctrina est sui ipsius primum, nec adeo premiis aut legibus habet opus, nisi ad tutelam adversus ejus hostes. Nec promoverent leges doctrinam illam salubrem, si eam præciperent. Neque enim eadem paratur pro lubitu, sed longis meditationibus & vigiliis ad eam acquirendam est opus, adeoque per leges nequaquam formatur in animis docentium. Quomodo enim hi docebunt quod non didicerunt? Adde quod etiam sub specie, ac si legibus parerent, se occultaturi sint hostes veritatis. Prioris exemplum præbere potest instituta in Academia vicina ante aliquot annos professio juris Saxonici, posterioris, lectiones à Jesuitis passim in Augustanam confessionem sub ea specie institutæ, quasi inter Pontificios & Evangelicos vel nullus vel sanè levisimus sit dissensus. Quod ipsam doctrinam mixturæ attinet, optandum equidem esset, ut docentes inciperent à Jure antiquo Germanico & lectionibus in speculum Saxonicum, cum melius hætenus de antiquiore jure compendium non habeamus: Sed hoc quidem, non tam propter latratum invidorum, collectorem optimum & prudentissimum impudentissime calumniantium, quam ob singularem difficultatem, & ubique adhuc regnantem ignorantiam terminorum linguæ patriæ antiquioris, non facile est sperandum. Ergo proderit, tamdiu, donec ista ignorantia decrescat, ut JCI Academici pergant in explicatione singulorum titulorum Juris Civilis & Canonici, ac mixturam, ejusque inconvenientiam ostendant, ac juris incertitudinem & processum prolixioris ortum ex ea mixtura, vivis coloribus depingant. Cum vero maximum momentum afferat ad comparandam veram eruditionem connexio doctrinarum, operam dabit docens, ut doctrinas suas ad quædam præcipua genera aut classes, quantum fieri potest, reducat. Ita v. g. sæpius affinitate terminorum deceperunt Ger-

Germanos Jureconsulti Italici, ut putarent jura Romana jam ante ejus introductionem obtinuisse in Germania. &c. cum tamen jura Germanica toto cœlo à jure peregrino fuerint diversa & adhoc hodiè sint. Exemplo patriæ potestatis item actionis legis Aquiliæ peculiaribus dissertationibus id illustravit Dn. Præses. Eodem pertinet divisio peculiarium & doctrina tutelæ applicata ad bona Germanorum paterna vel avita & adventitia, item ad pupillos Germanorum, cum tamen utrobique adsit maxima differentia, ut ab eodem in notis ad institutiones & pandectas debitis locis est ostensum. Ita porro nullum est dubium, tam de jure Romano quam de Jure Canonico, titulos, etiam in ipsis Codicibus non connexos, plurimos tamen, cum aliis titulis talem sæpè connexionem habere, ut uno titulo principali non recepto in Germania, sine dubio etiam non recepti sint, aut certe non nisi ineptè recipi potuerint tituli ex priore tanquam conclusiones ex præmissis deducti. Sic nemo fere dubitat, pacta nuda in Germania actionem producere. Sed de titulis aliis juris Romani, propositionem quod pacta nuda eo jure actionem non producerent, fundamenti loco supponentibus, (quorum sane multi sunt;) Præctici vel qui autores fuerunt noviorum ordinationum, initio & progressu præcedentis sæculi in variis variorum Statuum provinciis publicatarum, mirè & misere inter se dissentire solent, ob ignorantiam videlicet earum connexionum. Sic in jure Canonico ignorantia connexionis plurimarum doctrinarum de matrimonio cum principio Canonistarum, matrimonium esse Sacramentum, effecit, ut plurimæ ex istis conclusionibus in judiciis Protestantium retentæ fuerint, quamvis principium ipsum de sacramento matrimonii jam diu fuerit rejectum. Ita tertio nullum est dubium, æquitatem, speciosam quidem prima fronte, sed si attentius consideres, mere cerebrinam, esse causam præcipuam, cur, si non omnes, plurimæ tamen dispo-

dispositiones Juris Justiniani & Canonici ex Academicis in Ordinationes Politicas & Processuales promotæ fuerint, quæ non potuerunt non jus valde incertum & malè coherens ac maximam etiam processus tardiositatem producere. Sic, ut unico saltem exemplo hanc observationem declararem, sana ratio suadet, ut leges sint paucæ, breves, perspicuæ, & universales, paucissimis & non nisi evidentibus & probè palpabilibus, ac ab omnibus civibus cujuscunque conditionis, modo judicio naturali polleant, facile intelligendis, nec multum arbitrio judicis relinquentibus declarationibus, vel limitationibus, vel exceptionibus stipatæ. Tales fuere leges quondam Germanorum, ut ex speculo Saxonico patet: Contrà maxima pars Juris Justiniani & Jus Canonicum tantum non totum in hanc doctrinam fundamentalem prudentiæ legislatoriæ gravissimè impingit, utpote cum nulla pene regula sit, quæ non plurimis declarationibus vel limitationibus valde obscuris, & non nisi æquitate cerebrina subnixis gaudeat, quibus tot sublimitationes, & harum sublimitationes eodem defectu laborantes sunt additæ, ut ex Mascardi, Menochii, Farinacii & similium Pragmaticorum scriptis ad oculum patet. Unicum saltem hic exempli loco licet adducere Sæctum Vellejanum, & quæ commentatores de ejus declaratione vel limitatione, deque requisitis renunciationis docere solent, cujus specimen aliquod dedit Dn. Præses in Dissertatione de exiguo usu Sæcti Vellejani in foris Germaniæ. Hanc observationem si negligat Medicus justitiæ, frustra tentabit doctrinas juris & administrationis justitiæ, etiam ubi tempus fuerit talia tentandi, præceptis includere, & novum codicem vel novas ordinationes processuum componere &c.

*Quam vatione
cautionis,
ne malum in-
zeret altiores
radices agat,*

§. XXIV.

Denique, quemadmodum Medicus prudens, cum ad curandum ægrotum vocatus est, in cujus corpore morbus jam

jam altas radices fecit, quas statim expellere absque evidenti ægrotantis periculo non licet, de eo est præcipue sollicitus, ut medicamenta patienti corpori applicet quæ saltem impediant, ne interim morbus altiores radices agat: Sic & Medicus justitiæ prudens operam dabit, ut, donec circumstantiæ suadeant, novo codice & nova ordinatione processuali, ipsos radices radiorum processuum hætenus ubique regnantis tollere, præcidantur interim illi abusus, qui post causam illam principalem protractæ justitiæ fuerunt causæ proximæ ingravescentis hujus morbi Politici, ne malum interim latius serpat. Ita evidentissimum est, & à plurimis jam ultra seculum inculcatum, inter causas protractæ justitiæ unam ex præcipuis esse processum in scriptis, & quod scripta ipsa sint confusissima, prolisissima, ac disputationibus impertinentibus ubique repleta, & de jure ipso contra principia politica prolixè & impertinenter rixantia. Jam optandum equidem esset, ut hoc malum simplici abrogatione processuum in scriptis, ac simplici prohibitione uno ictu quasi tolli posset. Sed cum tamen multæ circumstantiæ jam supra hinc inde recensitæ, persuadent, tentamina talia, si intentionem spectes, valde, quidem commendanda, in praxin tamen deduci non posse, circumspiciet Medicus Justitiæ de temperamento, ut ita dicam interimistico, quo id saltem effici possit, ut hoc malum pedetentim decreseat. Non patitur instituti ratio, ut id remedium hic latius exponam, interim non desunt quædam in vicinâ Saxoniam judicia, quæ magno cum fructu tali remedio hætenus usæ sunt, & adhuc utuntur. Porro quod specialia Processuum recepti capita, aut singulares ejusdem titulos concernit, multa etiam ibi inveniet Medicus Justitiæ circumspiciet, quibus interim abrogatis si non omnimoda, saltem aliqualis processuum abbreviatio obtineri queat, cum doctrinæ illæ evidenter nullum usum habeant nisi promptam justitiæ administrationem impediendi,

& magnam partem ex imperita ac falsa explicatione juris Romani aut Canonici orta sint, earumque abrogatio promta non difficulter absque justo damni illius metu fieri queat. Ut saltem hanc observationem paucis exemplis declararem, provoco ad dissertationes Dn. Præsidis de revocatione tacita mandati judicialis, & de emendandis quibusdam litium protractionibus in materia juramenti parti à parte in judicio delati hactenus receptis.

§. XXV.

*Conclusio
additis mo-
nitis quibus-
dam.*

Hæc sunt, quæ de characterē & circumspectione Medici ad curandam rædiositatem processuum adhibendi in genere monenda habui. Non omnia adduxi, quæ huc pertinent, sed præcipua saltem. Nam regulæ prudentiæ suaserunt ut non pauca omitterem studio, cum ea fortè nondum concoquere possent animi dissentientium, adhuc multis præjudiciis immerfi. Quod si quibusdam nonnulla in hac dissertatione videantur paululum obscuriora aut nimis superficialiter tractata, illi cogitabunt, ea quæ hic dicta sunt, saltem summatim & quasi per indicem delineare in singulis fere paragraphis, potissimum autem ea, quæ à paragrapho decimo nono de methodo in ipsa cura adhibendis agunt, materias plurium dissertationum novarum, quæ doctrinas ibi propositas fusius atque distinctius explicare debent. Liceat tamen hic circa finem dissertationis adhuc monitum aliquod addere ad declarandam observationem anonymi apud Wehnerum q) qui rectè quidem monet: non debere committi consilium emendandi processus illis, quorum interest, ne justitia promte administretur; sed hoc tamen ita puto esse intelligendum, ne plane à consiliis ejusmodi excludantur judices & advocati. Etsi enim multi in utroque ordine valde ament rædiositatem processuum, sunt tamen etiam non pauci, qui & Leguleismum & artem

Rabu-

q) *Observ.*
p. 403.

Rabulificam valde oderunt, ac de damno Josephi ferio dolent, quique adeo vel ob experientiam in rebus agendis multo aptiores sunt ad consilia de emendanda jurisprudentia danda, quam Doctores merè theoretici. Sed istud tamen simul notandum, plerumque viros etiam optimos ea laborare imbecillitate, ut si advocati sint, putent judicum quorundam malitiam esse præcipuam mali causam, si judices, idem de advocatis sentiant. Unde si judices consilia emendandorum processuum dant, unice ferè dant operam ut advocatis præcindatur occasio fraudem faciendi ordinationibus processualibus, ac ut horum excessus & abusus pœnis debitis cœrceantur, plurima tamen capita relinquuntur arbitrio judicum definienda. Contra advocatorum consilia eo ferè tendunt, ut judicum peccata impediuntur, omisfis vel saltem leviter notatis peccatis advocatorum. Testantur hanc observationem non pauca consilia tam antiqua quam hodierna. Quare ego quidem valde consultum esse arbitror, ut ex utraque classe ad consilia de emendanda justitia danda adhibeatur vir aliquis pius ac prudens, & si forte hi in delineanda nova ordinatione non conveniant, ut adhibeatur tertius, qui nec ordini advocatorum sit adscriptus, nec judicis gerat officium, ipse tamen & quondam advocatus fuerit, & judicis officio functus, aut saltem in concipiendis sententiis ad acta judicia exercitatus, adeoque hoc intuitu à studio partium alienus. Denique nec illud fortè injucundum aut inutile erit addere, quod valde quidem gavissus fuerim, cum mihi de elaborando themate præsentis sollicito in manus incideret, Pacis Scalæ J.Cti Patavini tractatus de consilio sapientis in forensibus causis adhibendo, utpote cum titulus hic spem in me excitaret, me multa in eo Autore reperturum esse monita scopo meo inservientia, inprimis cum eidem libello additam viderem aliam dissertationem de contractuum atque ultimarum voluntatum compositione ad sensum sapi-

entis.

entis. Sed paulo attentius inspiciens deprehendi autorem non intendisse unquam, ut de consilio sapientis in emendando processu, sed saltem ut de responsis & sententiis Jctorum in causis forensibus ageret, neque in toto libello, etiam circa eam quam tractat materiam, vel micam veræ sapientix aut prudentix apparere, quod tamen non tam defectui Autoris adscribere velim, quam communi errori etiam hodiernum apud nos regnanti, quod, qui pro erudito haberi vult, sacro autoritatis præjudicio immerfus esse debeat, at ex centum ac nonaginta novem autoribus excerpta in ordinem redigere ac ita novum quendam tractatum erudito orbi exponere. Quamdiu hi mores etiam apud nos florent, tamdiu etiam de omni vera ac genuina prudentia eorum qui Jcti audiunt, desperandum est. Non se solum equidem sapientem esse credit homo prudens, sed alios audit, legit, examinat, verum hoc factò rejecta omni humana autoritate secundum phrasin scripturæ ex thesauro cordis sui scribit.

T A N T U M.

Halle, Diss., 1717 St-2

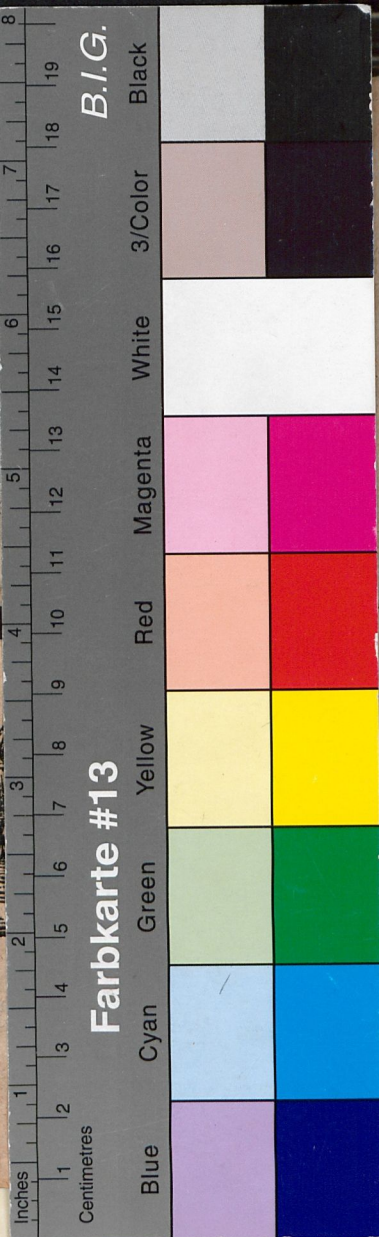
ULB Halle

005 356 636

3

1193

L. D. B. V. 1717 29a
DISPUTATIO JURIDICA

DE
**CHARACTERE
& CIRCUMSPECTIONE
MEDICI AD CVRANDAM TÆ-
DIOSITATEM PROCESSUM
ADHIBENDI,**

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO CAROLO,

PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE
BRANDENBURG. reliqua,

IN REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO,

JCTO, S. REG. MAJ. BORUSS. CONSILIARIO INTIMO,
ACADEMIÆ DIRECTORE, PROFESSORE JURIS PRIMARIO, AC
FACULTATIS JURIDICÆ PRÆSIDE ORDINARIO,

Ad d. 29. Julii M DCC XVII.

horis locoque solitis,

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SUBMITTET,

JOHANNES JACOBVS DANN,
REUTTLINGENSIS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ, Literis Salfeldianis,

